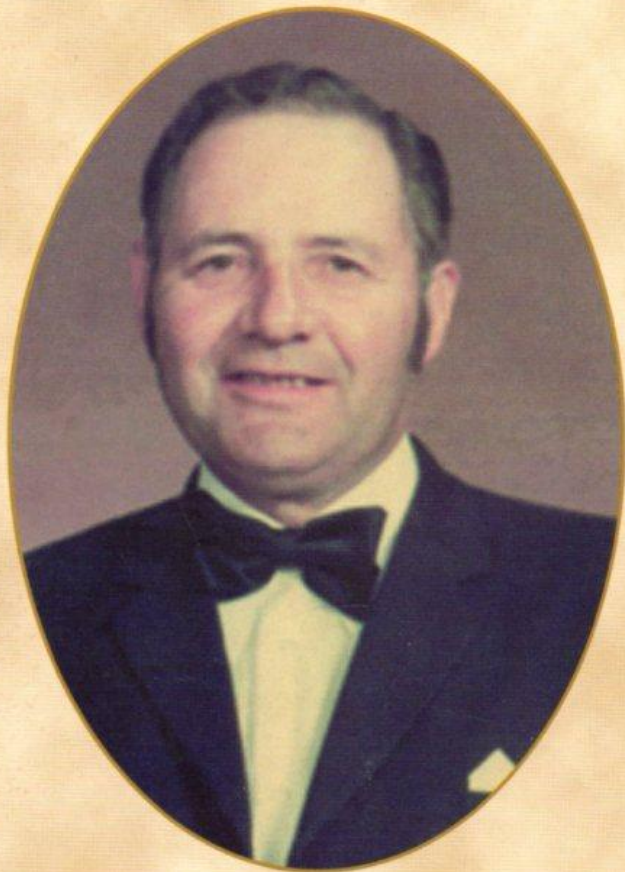

Klæbu Historielag

25 år

Lars L. Forseth, første leder
i Klæbu Historielag (1981-1989)

INNHold :

Hilsen fra styret
Historielaget 25 år
Tidlige lag og foreninger
Klæbu IL 100 år
Presten Halfdan Riiser
Olav Svaan verdensmester
Fra krigens dager
Spanskesyken
Konfirmanter for 70 år siden
Kulturprisen 2006
"Det va da itj son før"
Vinnerlykke for 85 år siden
Skolene i Klæbu
Historisk og botanisk vandring
Potetkrise
"Husmanden"
Tellugen Torvstrølag

Årsskrift 2006

Styrets sammensetning i 2006

Kåre Haugen   leder
Håvard Huseby   kasserer
Ingebjørg Forsberg   styremedlem

Marit Kleven   nestleder
Per-Inge Løvold   sekretær

Varamedlemmer: Randi Berg, Ole Bromseth og Harald Storsve.

Hilsen fra styret

Det er snart tid for å gjøre opp status for året 2006. Styret har stort sett fått gjennomført den arbeidsplan vi presenterte for årsmøtet.

Våre to store arrangementer på bygdemuseet ble ingen suksess i år. I en ellers så tørr sommer ble begge dagene preget av litt regn, og St.-Hansaften av mye knott i tillegg. På plussiden får vi ta med at vårt felles opplegg med Tiller historielag på den gamle husmannsplassen Rundhaugen, ble svært vellykket. Fint vær, mye folk og dyktige personer som ga oss et innblikk i gruve drift i Vassfjellet, general Armfelts plyndringer senhøstes 1718 og om folket og livet på Rundhaugen, bidro til at kvelden ble trivelig og innholdsrik.

Laget er 25 år i 2006. Etter å ha lest en del gamle protokoller, blir en mektig imponert over alt gratisarbeidet som er nedlagt av de som fikk det hele i gang, og alle som senere har vært med og dradd lasset. I dagens oppjagede samfunn har et historielag i høyeste grad sin berettigelse. Dersom vi ikke kjenner våre røtter og vårt opphav, ja, da blir vi fort rotløse. Er det et problem i dagens samfunn?

Til slutt vil jeg på vegne av styret takke for all støtte og arbeid utført for laget. Takk også til annonsører i bladet og andre som støtter opp om vårt arbeid.

Klæbu i september 2006

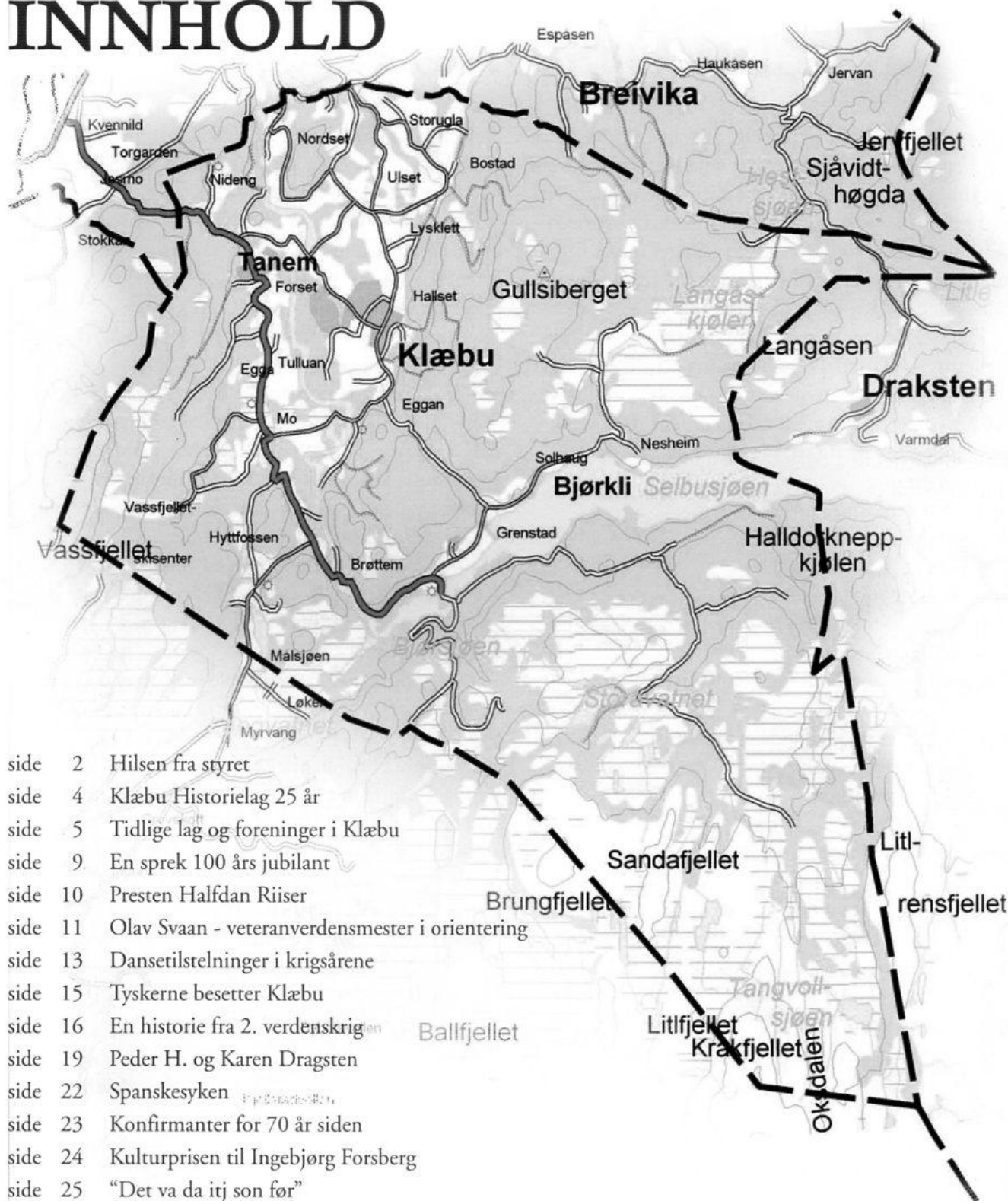
Kåre Haugen, leder

**En hjertelig takk til alle som har bidratt med artikler
og annet til årets Historieblad!**

- Vi i redaksjonen

INNHOOLD

- side 2 Hilsen fra styret
- side 4 Klæbu Historielag 25 år
- side 5 Tidlige lag og foreninger i Klæbu
- side 9 En sprek 100 års jubilent
- side 10 Presten Halfdan Riiser
- side 11 Olav Svaan - veteranverdensmester i orientering
- side 13 Dansetilstelninger i krigsårene
- side 15 Tyskerne besetter Klæbu
- side 16 En historie fra 2. verdenskrig
- side 19 Peder H. og Karen Dragsten
- side 22 Spanskesyken
- side 23 Konfirmanter for 70 år siden
- side 24 Kulturprisen til Ingebjørg Forsberg
- side 25 "Det va da itj son før"
- side 27 Litt om Klæbuskolen og mine år ved Lysklett skole
- side 35 Minne fra Rønningen skole
- side 37 Konen med Æggene
- side 38 Historisk og botanisk vandring ved Selbusjøen
- side 38 Potetkrise
- side 40 Husmanden
- side 42 Vinnerlykke
- side 43 Tellugen Torvstrølag

Redaksjonskomité:

Ragnar Thesen, redaktør.
Marit Kleven, Aid Sæter, Sissel Nordseth
og Ingebjørg Forsberg.

Klæbu Historielag 25 år

Sommeren 1981 inviterte Hovedutvalg for kultur og fritid en del historisk interesserte personer til et møte på biblioteket. Hensikten var å diskutere muligheter for oppstart av et historielag. Etter en grundig diskusjon, ble konklusjonen at hovedutvalget skulle kalle inn til konstituerende møte i Klæbu samfunnshus den 17.09.1981.

13 kvinner og menn møtte fram til dette møtet, inkludert Jens Haukdal og Ola Storhaugen fra Gauldal Historielag. De var invitert for å gi gode råd i forbindelse med det videre arbeid. Laget ble stiftet denne kvelden, og det første styret valgt. Det fikk flg. sammensetning:

Lars L.Forseth, formann

Ole Svaan, nestformann

Inge Vevang, sekretær

Anna Karin Krokum, kasserer

Møyfrid Hallset Skei, styremedlem

Varamedlemmer:

Asbjørn Stjern, Stein Tranvik og Olav Svendsrud.

Styret ble pålagt flg. arbeidsoppgaver:

1. Vurdere organisasjonsform.
2. Forslag til vedtekter.
3. Medlemsverving.
4. Forberede årsmøte.

Historielaget ble organisert som et selvstendig lag, men med muligheter for en løs tilknytning til Gauldal Historielag, som vi da også i den første tiden hadde et nært samarbeid med. Ola Storhaugen var forresten støttemedlem i Klæbu Historielag helt til 2002. Klæbu Historielag er nå medlem i Landslaget for lokalhistorie og Sør-Trøndelag historielag. På årsmøtet i 1982 ble det bestemt å gi ut et årsskrift, og Ivar Skei, Asbjørn Stjern og Inge Vevang ble valgt som medlemmer i redaksjonskomiteen. I samarbeid med styret sørget komiteen for at det første årsskriftet ble utgitt høsten 1982. Årets utgave er det 25. i rekken. Mye verdigfullt lokalhistorisk stoff er på denne måten kommet på trykk og tatt vare på. Intervju med eldre personer startet laget med allerede i 1982. Dette er noe som også er svært aktuelt i dag. Fotosamling og arkivering av bildene kom i gang i 1983. Arkiveringen var et samarbeid med Sverresborg folkemuseum. I starten var det oppnevnt 9 personer med ansvar for hvert sitt område i bygda.

Senere har vi endt opp med ei fotogruppe på 3-4 personer. Laget har i dag ca. 1700 bilder i samlingen. Merking av setervoller m.m. kom laget i gang med i slutten av 1980-åra. Det var Nordmarka som ble prioritert. I de senere år er det merket mye i Vassfjellmarka og Brungmarka.

Laget reiste i 1985 en minnestein over Jo Hyttsagen.

Vandring på gamle historiske steder har laget drevet med i mange år. Dette er populære arrangement, og deltakerne får oppdatert sine historiske kunnskaper. Det er også avholdt to kirkegårdsvandringar.

Gunvor og Nils Moen klippet i flere år ut bilder og artikler om Klæbu fra avisene. Nå er det Gerda og Oddleiv Bjørkliås som har denne jobben.

De siste åra har laget, i tillegg til årsskriftet, gitt ut en kalender. Dette har blitt godt mottatt av både klæbygger og andre.

I 2000 gikk laget inn i en avtale med Klæbu kommune om å overta ansvaret for drifta og vedlikeholdet av bygdemuseet. Til å stå for dette har vi nå et eget museumsstyre. Hittil har det fungert bra, men det er en betingelse at man klarer å finne personer som er villig til å bruke tid på dette.

I disse 25 åra har laget hatt 8 ledere:

* Lars L. Forseth , - 1981 – 1989

* Ole Svaan, - 1989 - 1990

Etter at Ole Svaan døde i november 1990, overtok Hans Reiten ledervervet fram til årsmøtet i 1991, og fortsatte deretter som leder helt til 1997.

* Eli Myhr, - 1997 – 1998

* Lars Roan, - 1998 – 1999

* Lars Braa, - 1999 – 2003

* Ole Haugum, - 2003 – 2005

Undertegnede har nå vært leder siden 2005.

Mange har i løpet av disse åra lagt ned mye arbeid i styre, redaksjonskomite, museumsstyre, valgkomite, som revisorer m.m.

Laget hadde ved siste årsmøte 335 medlemmer.

Klæbu i september 2006

Kåre Haugen, leder

Tidlige lag og foreninger i Klæbu

I år, som i fjor, tar vi med noen tidlige lag og foreninger i Klæbu.

Denne gangen skriver vi om avholdslaget "Stigen" og idrettslaget.

Ang. "Stigen" har Historielaget fått tilgang til, og oppbevarer nå de fleste protokoller.

Godtemplarlosjen "Stigen".

Allerede i 1808 ble det i Amerika, og senere i Europa startet måteholdsforeninger. I Norge ble en slik forening startet i 1830.

Totalavholdsforeningen Godtemplarordenen/IOGT ble stiftet i USA i 1851. Til Norge kom ideen via England. Losje "Første Norsk" i Porsgrunn, som Carl Reynolds stiftet 5. juni 1877, er fortsatt i arbeid. I Klæbu ble en underavdeling stiftet 13. januar 1895, og fikk navnet "Stigen".

I Klæbu var det også en annen losje, "Turbinen". Den hadde sitt lokale ved Hyttefossens brug. Vi har dessverre ikke funnet noen protokoller fra denne logen.

Foreningene ble kalt loger, mannlige medlemmer ble kalt "broder" og kvinnelige "søster".

Vi vet at Godtemplarungdomslaget "Ungbjørka" har eksistert i Klæbu. Dette laget vet vi heller ingenting om. Er det noen av våre lesere som har kjennskap til dette, ber vi dere ta kontakt med Historielaget.

Fra stiftelsesmøtet 13. januar 1895.

Aar 1895 den 13de januar kl. 5 1/2 eftermiddag stiftedes af S. S. Br. Chr. Nilsen en godtemplarlog på blindeinblikket i Klæbu. Denne loge gaves endvidere navnet "Stigen" og fik loge nr. 315. Det første som blev foretaget var valg på bestillingsmand, som fik sådant anfald:

O. T. h. & Guldvog. V. T. h. John Hagen. S. v. Jens Nordstr.

F. B. T. v. John Nat. F. S. h. Edvard Husbj. Skm. str. Mari Riss.

K. str. Anna Swan. M. h. Jens Halsb. I. V. Gustav Swan.

Y. V. h. Ole Randli. V. S. h. Olaf Halsb. D. M. Ole Tugås.

F. D. T. Ole Sæther. L. D. str. Olaf Guldvog. Dette bestillingsmand blev da indstillet på situl mand.

2 Som lovkomite valgte brødrene Guldvog, Halsb. og Hagen.

3 Br. Chr. Nilsen lagde os 2 års herstand på protokoller.

Br. Sæther foretog da at vi skulde hvide alle sattet til næste møde. Mødet sluttede kl. 7. 28 medlemmer tilstede hvoraf 10 var fra Heimens minde. 7 fra "Turbinen" og 1 fra "Haldvortik".

Ganske snart ble det opprettet forskjellige komiteer, og allerede i september 1895, var følgende komiteer i virksomhet:

”Finanskomite, bestående av brødrene John Aas, Jens Nordseth og søster Marie Rise.

Sykekomite: Søstrene Oline Guldvog, Anna Svån, Anne Nordseth,.

Besøkskomite: Broder Jens Halset og søster Ludevikka Lorentsen.

Bruddkomite: Brødrene Erik Guldvog, Jens Nordseth, Gustav Svån”.

I tillegg kom naturligvis festkomiteer, basarkomiteer og lignende.

Medlemmernes Navnefortegnelse						
for Kvartalet, som begynder den 1ste Dag i <i>November</i> Maaned 18 <i>95</i>						
No.	Navn.	1ste Maaned.	2den Maaned.	3die Maaned.	Anmærkninger.	
1.	Erik Guldvog	n	n	n		
2.	Oline Guldvog	f	f	f		
3.	Anne Nordseth	n	f	n		
4.	Ludevikka Lorentsen	n	n	n		
5.	Marie Rise	f			indmeldt	
6.	Anna Svån	n	f	f		
7.	Jens Nordseth	n	n	n	indmeldt.	
8.	Gustav Svån	n	n	n		
9.	John Hagen	f	f		indmeldt	
10.	Ole Halseth	f	f		indmeldt	
11.	Ole Saksis	n	n	n		
12.	John Fin	n	n	n		

Som vi ser så var det ikke mange medlemmer de første årene, men allerede i mai 1899 var medlemstallet steget til 41.

Møter ble holdt en til to ganger pr. mnd. De første møtene ble mest sannsynlig holdt omkring på gårdene, men 29. mars 1895 ble det bestemt at møtene heretter skulle holdes på Rønningen. ”Kandidater”, dvs. ikke-medlemmer, kunne også få tilgang til møtene, men måtte forlate lokalet når avstemning skulle skje.

Losjen hadde og en studiesirkel. Her mangler det protokoller. Den ene vi har, begynner med møte nr. 60, den 17. januar 1942.

Ettersom vi leser i protokollene viser det seg snart at laget hadde meget strenge regler for medlemmene.

- Ethvært medlem medbringer en ny kandidat – eller betaler 10 øre.
- Jordmor Marie Rise måtte betale mulkt fordi hun var fraværende på et møte uten gyldig grunn.
- Skriv fra Norske kvinders totalavholdsforenings sentralstyrelse: ”Ikke flere kvinner enn vertens hustru skulle gjøre tjeneste på sådanne steder som serverte berusende drikker.”
- Hvis et medlem uteble fra tre møter fikk vedkommende besøk av besøkskomiteen
- Det skulle relativt lite til før medlemmer ble ”utstødt fra logen og ordenen” (Men det gikk an å melde seg inn igjen senere.)
- De som ikke betalte kontingent over to kvartaler ble suspendert

Referat fra møter:

50. møte 22/1-1898.

På dette møtet ble tre nye medlemmer opptatt i losjen. Slike opptak hadde spesielle prosedyrer. Først ble det oppnevnt en innmeldelseskomite bestående av tre medlemmer av styret.

"Balotering foretokes". Utfallet ble at "alle tre baloteredes enstemmig". Så ble det en pause i møtet med tid til gratulasjoner av de nye medlemmene.

Forklaring på Ballotering (fra leksikon). B. er å holde hemmelig avstemning særlig med hjelp av svarte og hvite kuler. Denne form for avstemning brukes også i dag i losjer. Hvis "bare hvite kugler" ble brukt, var kandidaten enstemmig anbefalt som medlem.

57. møte 14/5-1898.

"Olaf Mosleth uttalte at han hadde tenkt paa at faa i stand en haandskreven avis for logen". Dette ble positivt mottatt. Navnet på avisen ble "Løft op", og Mosleth ble valgt til første redaktør.

Denne avisen hadde svært variert innhold: Dikt, reiseskildringer, referater, moralisering m.m. Opplesning foregikk på møtene, og første opplesning av den håndskrevne avis var 1/8-1898.

89. møte 24/9-1899.

Aftenens program var "Bør en afholdskvinde indgå egteskap med en ikke afholdsmænd eller omvendt". Stor diskusjon og "det fremkom to resolutioner". Den første lov "Logen anser det ønskelig om afholdskvinder i regelen var mer nøitrale med hensyn til at indgå egteskap med mand, der er mer eller mindre henfalden til drikk, dog finder logen det ikke heldig at afholdskvinden bliver negtet at indgå egteskap med ikke afholdsmænd". Den anden lov: Logen udtaler: "Ved indgåelse i egteskap bør helst manden være totalist eller godtemplar, idet manden udøver mer indflydelse end kvinden både i familien og samfundet. Ved afstemning vedtoges sidste resolution mod 7 stemmer."

"Stigen" arbeidet jevnt og trutt i ca 50 år. I 1943 begynte det å bli vanskelig å drive laget. Bare 4 – 5 medlemmer var til stede på møtene. Det ble bare holdt 6 møter dette året. Siste refererte møte var 18. mai 1947. Det ble visstnok holdt et møte 23. april 1948, men dette er ikke referert.

"Løft op" - den håndskrevne avisa.

Vi mangler dessverre protokoller her. Den ene vi har, omfatter møter fra september 1900 til desember 1903. Her er mye fornøylig lesning, og vi lar våre lesere få en prøve på dette.

Historiebladets oppgave er å formidle glimt fra eldre tider

Vi i redaksjonen er derfor avhenging av tips og stoff fra leserne. Har du gamle brev liggende på kistebunnen, dokumenter som kan være av interesse eller fortellinger om levevilkår og livsformer i eldre tider, så ta kontakt med noen av oss i redaksjonen.

Brænderens flasken er unndroelig.

En del folk tror at brænderi er medesin for alt, og derfor gjelder det om at være rustet med det slags, til hver tid. En del som bringer brænderi saa omfrent til en hver tid giøre gjerne sine kjæreste dyr meget, naar de forsyner sig selv. Dog er ikke alle saa venlige mod sine dyr; foreksempel heste der har en drikkefældig herre, må gjerne staa i timevis paa gaden, og ofte baade fryse og sulke og vente paa sin herre, der sidder rolig paa vort hus, og forsyner sig af den gode drik.

Jeg skal i det følgende fortælle hvad som kan hende ved brugen af brænderi og naar man ikke har det. En mand skulde til byen med en ko, da han var kammen halvveis gjærdet kaen modstand, lagde sig paa siden og ikke vilde længere. Men heldigvis havde han meget paa sin lammeflaske, saa han maatte paa en styrkende slurk. Ga hvad mener de om lammeflasken havde været fæm? Han havde nu vel da aldrig kamt til byen!

En anden mand som havde for vane, at bruge berusende drikke havde ogsaa tart sin hest op til en drukkenbald.

En dag da han havde været ud paa en kjetur, da havde de drukket sig beruset begge to, nemlig baade han og hesten, men dog ikke mere ind at de kam sig vel hjem, men da de kam i stalden vilde ikke fidderne bare dem læggere de faldt i gulvet begge to og manden under.

Lykken var bedre en tilfældig thi hans folk begyndte at lede efter ham, til sin store forfærdelse fandt de ham ligge under hesten, og der blev da et soare stræ og mæie, der maatte hentes folk fra nabogaardene til at hjælpe manden ud af den trykkende stilling.

H.

Redaktør
J. Witteberg

BUNNPRIS

PRISENE TIL BUNNS -
IKKE UTVALGET!

7540 KLÆBU - TLF: 72 83 05 10
ÅPNINGSTIDER: 9-22. SØNDAG 11-22

En sprek 100-åring

Fra Klæbu skiløberforening til Klæbu idrettslag

Redigert av Ragnar Thesen

Høsten 1906 utpekte Klæbu frilyndte ungdomslag ei gruppe som fikk i oppdrag å arbeide med spørsmålet om stiftelse av et idrettslag. Arbeidsgruppen bestod av Gunnar Overvik, Ole Halseth, Ole Aune, Peder Tellugen og Klaus Husby. 11. november 1906 ble Klæbu Skiløberforening grunnlagt og lærer Gunnar Overvik ble lagets første formann.

Gunnar Overvik.

Klæbu Skiløberforening arrangerte sitt første premierennt vinteren 1907, - et langrenn som Ingebrigt Dragsten vant. Rennet ble arrangert på Ljosheim, - samme sted hvor Prix nå er etablert og på samme plass hvor lagets første møte ble gjennomført. -

Hopprennet ble avviklet ved Klæbu pleiehjem med Ole Forseth som seierherre. Sivert Telluggen fikk ektstrapremie for dagens lengste hopp (med fall) på 14 meter. Gutteklassen ble vunnet av Klaus Forseth. I tillegg kan nevnes at Klaus Husby og Adolf Eidstu mottok hvert sitt lommespil i oppmuntringspremie. Den første fordi han hadde sittet på hos en hestekjører hvor langrennsløypa fulgte veien et stykke, og den andre fikk premien som et minne om hopprennet hvor han med "knall og fall" endte som sistemann.

I 1920-årene inngikk skiløberforeningen en avtale med Klaus Hjellien om en egen hoppbakke, og Hjellienbakken ble Klæbus første ordentlige skibakke. I åpningsrennet ble det hoppet hele 28 meter, og bakken ble betegnet som en av de beste i skikretsen. - Klæbu Skiløberforening hadde på den tiden skiftet navn til Klæbu skilag, men fra 1924 ble laget kalt Klæbu idrettslag.

I desember 1928 ble arbeideridrettslaget "Storm" stiftet med Olaf Fjeldsæter som formann. Dette laget arrangerte så vel konkurranser i langrenn som hopp. I 1930-årene inngikk laget en lei-

avtale med Klaus Brøttem om Stibakken. Denne hoppbakken ble tatt i bruk i 1930-årene og fikk etter hvert en bakkerekord på 54 meter, - satt av den kjente hopperen Egil Tokle fra Løkken. Samtidig etablerte Klæbu idrettslag en hoppbakke i Sjøla. Her hoppet Johannes Sellesbakk hele 43 meter før bakken ble nedlagt. Vegvesenet fant ut at unnarennet var for trafikkfarlig.

I 1939 ble også Klæbu fotballklubb stiftet. Omtrent samtidig, - eller kanskje litt før, - ble det anlagt en fotballbane på Tanemsflaten. Men spesielt etter at NS hadde overtatt styringen i Idrettsforbundet i 1941, - ble det lite med idrettslige aktiviteter i Klæbu. Virksomheten i samtlige lag i Klæbu ble stort sett nedlagt, med unntak av det som foregikk i det skjulte. Skoleskirrenne ble faktisk gjennomført så lenge krigen varte.

Allerede i 1940 var mange for en sammenslåing av de ulike idrettslag i bygda, - men krigen kom og saken ble utsatt. I 1947 slo "Storm" seg sammen med Klæbu idrettslag. I 1947, - etter at Klæbu i.l. ble til Vassfjell idrettslag, gikk også fotballklubben inn i laget.

Det var mange gode langrennsløpere i Vassfjell og en kan nevne navn som Fosseide, Husby, Svaan, Høgås og Storvold. Laget var også et av de første som drev med skiskyting. Med stor aktivitet både sommer og vinter, - var det viktig å skaffe penger til driften. Det ble bl.a. arrangert dansefester i Ljosheim, - spesielt var festen fjerde juledag populær.

I 1969 fikk idrettslaget tilbake sitt "gamle navn" fra 1947, - nemlig Klæbu idrettslag. - Leder i jubileumsåret 2006 er Jan Egil Tillereggen, og "hundreåringen" har ca. 1300 medlemmer. Aktiviteten i idrettslaget er nå fordelt på 6 aktive avdelinger.

De mest kjente arrangementene er Vassfjellet Rundt, - som gjennomføres i starten av kulturuka, - og turløpet Nordmarka Rundt som alltid arrangeres tredje helga i januar.

Kilde: Jubileumsavisene for Klæbu i.l., - 1986 og 1996.

Presten Halfdan Riiser

Av Per Ulseth

Historien om Klæbupresten som var mer interessert i fotball og politikk enn i prestegjeringen.....

Halfdan Riiser.
Sokneprest
i Klæbu fra
1917-1923.

Halfdan Riiser var prestesønn og født i Fræna i Romsdal i 1888. Han ble utnevnt til sokneprest i Klæbu i 1917. Han møtte i forbindelse med sin prestegjering etterhvert mye nød og fattigdom, og tydeligere og tydeligere fikk han se den sosiale urettferdighet som rådde i samfunnet. Hans krist-

entro førte således både til politiske og sosiale resultater. Etter en tid meldte han seg inn i "kristne sosialisters forening". Her ble Riiser etter en tid valgt til formann, og han var også i flere år redaktør for et blad som fikk navnet "Samfundets krav".

Han var på den tiden svært politisk engasjert og meldte seg inn i Arbeiderpartiet. Han var angivelig også tiltenkt en plass på stortingsvalglista. Han sies å ha vært den første teolog som gikk i 1. mai-tog med studenterlue.

Riiser ble etter en tid klar over at han måtte gjøre et valg. Å være både prest og politiker på høyt plan lot seg vanskelig forene. Han valgte presterket, og sa fra seg alle sine politiske verv.

Etter det forholdt han seg nøytral i partipolitikken, men forble i høyeste grad sosialt engasjert. Riiser hadde mange interesser også utenom både politikk og prestegjering. Han var for eksempel fotballspiller. Dette ble nok ikke uten videre godtatt av menigheten i Klæbu. En gang skadet han den ene foten sin under fotballspilling, og konkl-

sjonen blant de aller helligste her i Klæbu var: "Helt sikkert en Guds straffedom".

Familien Riiser ble etterhvert meget avholdt her i Klæbu. Striden og mistroen ble glemt, og de fikk mange venner som de holdt kontakt med hele livet. I forbindelse med Klæbu kirkes 200-årsjubileum, ble det min oppgave å skrive noen ord om de som hadde vært prester i Klæbu. Jeg hadde ikke så mange opplysninger om Riiser, men var så heldig å få kontakt med en av hans sønner. Han var da en gammel mann, men husket godt tiden på prestegården i Klæbu. Jeg fikk siden et langt brev fra ham med mange minner fra tiden i Klæbu.

Et spesielt tilfelle fra hans prestegjering i Klæbu sier litt om hvilken personlighet han var.

Det var i januar måned i året 1922, da undertegnede og en gutt på nabogården, Reidar Forseth, skulle døpes i Klæbukirka. Det var et snøfokk knapt noen kunne minnes. Da kom det telefon fra presten med streng beskjed om ikke å dra ut med ungene i slikt vær. "Jeg tar på meg skiene, og kommer innover til dere", var beskjeden fra presten. Det var et tilbud som ble tatt imot med takknemlighet. Dåpen ble gjennomført for oss begge i det som i dagligtale ble kalt ytterstua på "Lia" (ca fire kilometer fra prestegården).

Riiser var også en tid formann for Trøndelag krets av Norges kristelige ungdomsforbund. Det var også han som startet det første menighetsbladet i Klæbu.

Riiser døde den 18. juni 1957.

Olav Svaan

- veteranverdensmester i orientering

Av Ragnar Thesen

Etter utallige timers trening og konkurranser gjennom et langt liv, - opplevde Olav Svaan i 1998 sin store triumf da han vant veteran-VM i orientering.

I en grønnmalt villa på Moen bor vinneren av veteran-VM i orientering fra 1998. Ved veien opp til Vassfjellet skisenter har 78-åringen Olav Svaan bodd siden han med litt hjelp bygde sin enebolig i 1956-1957.

Som en av tre søsken på gården Lillesve ble Olav Svaan tidlig interessert i

idrett. Han kan ikke nøyaktig erindre når idrettsinteressen "slo til for fullt", - men husker godt friidrettsleikene som den sportsinteresserte læreren Ivar Reiten organiserte. Etersom læreren var svært redd for rutene i skolebygget, - ble det forresten ikke tillatt med fotball i skolegården. Å spille håndball var derimot lovlig.

Etter skolegang på Forseth og Tulluan barneskoler og deretter Heimdal realskole 1943-1945, jobbet Olav Svaan i mange år som gård- og skogsarbeider. Det var i denne tiden, - i 1953, - at han startet med orientering for Vassfjell idrettslag. Han deltok også på en del skirenn, men både den gang og i alle år har orientering vært den viktigste idrettsgreinen. "Fin konsentrasjonsidrett", - i flg. Svaan.

I en 5-årsperiode fra 1955 ble det mest arbeid i bygg-og anleggsbransjen mens han fra 1960 til pensjonisttilværelsen i 1993 jobbet på laboratorium på "gamle" NTH. Før den første bilen ble innkjøpt i 1960, - en totakters Wartburg, - hendte det rimelig ofte at han stod opp ved 04.30-tiden og løp til Holthe for å nå Klæburuta. Allerede på 1960-tallet ble det mye farting både sør-og nordover i vårt langstrakte land og mange reiser til Sverige. I vårt naboland var det spesielt "Svenske 5-dagers" som imponerte klæbyggen Svaan. Med vel 24000 løpere på startstreken, vel og merke før dataalderen, var det alltid en stor prestasjon av de svenske arrangørene å rekne ut korrekte tider til deltakerne.

Som veteran deltok Svaan i sitt første veteran-NM i orientering som 50-åring i 1978, og det har så langt blitt to første plasser og flere andre plasser individuelt i veteran-norgesmesterskap i tillegg til stafett-NM.

Men det er spesielt opplevelsene i forbindelse med og selvsagt selve konkurransene i 14 veteran-VM som Olav Svaan husker aller best. Da han sammen med andre fra o-klubben Trollelg, - hvor han nå har vært medlem i mange år, - skulle reise til Tasmania for å delta i 1992, - la de også turen innom Hawaii hvor de oppholdt seg juleaften 1991. Noen dager seinere var også løperne innom New Zealand hvor det ble arrangert parkløp. Uansett er det første plassen fra 1998-VM i Tsjekkia (Novie Bor) som er høydepunkt i en lang idrettskarriere. I Novie Bor kunne ingen matche ungkaren fra Klæbu.- I tillegg er han også svært godt fornøyd med 6. plassen fra Skottland i 1994.

Det har blitt mange turer til mange land omkring i de ulike verdensdeler for Olav Svaan. - Ikke alle har reist med den transsibirske jernbanen til Ullan Bator i Mongolia. Det er også rimelig få i Norge som har tatt tog gjennom en så voldsom sandstorm i Gobiørkenen at sandkornene "tøt" inn i jernbanevognene. Å delta i o-løp/parkløp i Tibet(Lhasa 3700 meters høyde) er det også svært få nordmenn som har gjort. En kunne nevnt mange episoder/hendelser fra turene omkring i verden, - men viktig for den sindige klæbyggen er møte med mange interessante

kulturer og hyggelige mennesker. Gjestfriheten i Kina var for eksempel helt enestående. Selv om en idrettsutøver som Olav Svaan må skjøtte sin trening regelmessig, - så vel sommer som vinter, - har han i mange år drevet med treskjæring. Når en stikker innom eneboligen på Lappen - kan en bli imponert over de mange flotte gjenstander som befinner seg i stua. Som også mange sikkert vet, - har han laget en fin tre-kiste som Klæbu kommune har overtatt. Den spreke 78-åringen er fortsatt svært aktiv i sin favorittidrett!

Klæbu Historielag's

KALENDER

2 0 0 7

HISTORIELAGETS

KALENDER FOR 2007

*Gi Historiebladet og/eller vår bygdekalender
som julegave til slekt og venner
i og utenfor bygda.*

*Klæbu Historielag takker
Offset-Trykk Trondheim A/S
for alltid samme gode service
i forbindelse med trykking av årsskriftet.*

Dansetilstelninger i krigsårene

Fra dagbok av Georg Hukkelås f. 1921

I årsskriftet -03 var det spørsmål etter opplevelser fra krigens dager. Jeg tilhører den minkende flokk som opplevde den tiden. Jeg ser at et tema kan være låvedans.

Offentlig dans ble forbudt i Norge fra våren 1942. Jeg skulle tro tyskerne var redd det kunne medføre oppføyer. Dette forbudet var leit for ungdomsflokken, for vi unge var vant til å treffes ca. hver 14.dag i det svært trivelige Ljosheim (i bruk 1929 -1970, revet 1976). Dit kom også mye ungdom fra de omliggende bygder, og det betydde selvfølgelig et interessant, fremmed innslag. – Nå måtte vi prøve en annen ordning, selv om det var ulovlig. Jeg kan huske at det var låvedans hos Ingvald Ranes (1897 – 1966), et bruk i Rønninggrenda, et par hundre meter fra Rønningen skole (1887-1936). Ranes var svært gjestfri, og lot gjennom tre somre ungdommen danse på låven, - to ganger i 1942, fem ganger i 1943 og to ganger i 1944. Hvem spillemennene var er jeg ikke sikker på, men Henry Sellesbakk (1921-2001) fra Klæbu og Tor Størset fra Strinda husker jeg i alle fall. Det var glede og spenning blant de unge når det ryktes at det skulle være fest på Ranes-låven.

Stort sett gikk det rolig for seg, skjønt det var nok en del lommelerker blant karene. Bare siste året, - 17. mai 1944, - ble det krangel og noe slåssing, startet av noen få aggressive "øverbygger".

"Innerbyggerne" måtte så forsvare seg. Det ble varslet omkamp på pinseaften, - og slik ble det. Da kom også en "bratsbergbygg" med. Han og en dreng fra "kirkbygda" kom i kamp ute på den våte kornåkeren fra året før. Hans mørke penndress så ikke ut etterpå. To andre røk sammen i ryggtak, og holdt grepet så fast at de rullet kast i kast ned den bratte bakken nesten ned til hovedveien. Pinsaften 1944 ble den siste festen gjennomført på Ranes.

Nordahl Gundersen på "Strøket" hadde en avansert grammofon med høyttaler, og der kom ung-

dommen til dans fire – fem ganger i 1942, - hvorav to foregikk på låven. Gundersen ville ha stil over det, og pyntet derfor med løv. I en krok var en benk satt opp. Den kalte han flørtekroken. Han sørget for fin musikk et par ganger i Ljosheim også, og det hendte han tok seg en dans med en av ungjentene. Han var 68 år i 1942. Gundersens og Ranes' forekommenhet og hjelpsomhet må huskes!

I tillegg til låvedansene var det utedans, jeg kan nevne "Korsveien" – der veien tar av fra Rønningsveien. Jeg skulle tro ca. 10 fester ble arrangert der under krigen. Like mange ble arrangert overfor bruket Torvmark, på en idyllisk grønn slette med utsikt til elva, Tulluan-gårdene og Vassfjellet. En trivelig vei eller sti førte dit fra Fosseide. Disse to var de mest brukte danseplassene. Ellers kan jeg nevne at det var to fester ved Svean-brua i 1942, på en slette ved Borgen 8. juli 1944 og på Målsjøen 10. juni 1944.

Den største festen under krigen var på "Korsveien" 24.juni 1944. Kvelden og natta var klar, og fra mange kanter kom folk som skulle delta på festen, bl.a. to tyskere (på Svean lå fra november 1942 en avdeling norsk politi samt noen tyskere og voktet kraftstasjonen). De to tyskerne kom innom og spurte om vi hadde dram (schnaps) å selge. Det hadde vi ikke, - men de hadde nok fått tak i noe senere, for utpå natta lå de i full uniform og sov ved bålet. Ja, mye folk var det og stor stemning! To karer fra "innerbygda" kom og tenkte seg på festen, men det var så mange som ville spandere, at de ikke kom fram til selve festplassen. Olaf Krokum (1915 – 1960) og Henry Sellesbakk(1921 – 2001) spilte trekkspill, ett om gangen. Litt betaling fikk de i form av innsamling av penger i en hatt.

Drammen var "polskjenk". Man fikk på kort ei flaske pr. måned eller pr. to måneder, - det varierte. Prisen på den dyreste, Brandy Special, var 9 kr. En slik en ble man på fest bydd 60 – 100 kr. for. Jeg gikk heim før det var slutt, for jeg hadde fått isjas, og var redd for å fryse. En kar fra Hyttfossen hadde kommet i klammeri med en av de norske politimennene som var stasjonert på Svean. Hvordan det gikk ble fortalt meg i to versjoner: Den mest dramatiske var at politimannen fikk bank, og at han for å skremme avfyrte et skudd i luften. Den andre versjonen gikk ut på at politimannen som skremsel viste fram pistolen. Helst trolig var den siste versjonen rett, og at de to nøyde seg med krangelen. Den festen minner meg om Olav Aukrusts (gudbrandstøl) frodige og kraftfulle dikt "Auktion på Tande". Utedansene under krigen får meg også til å tenke på svenske Gustav Frødings dikt "Det var dans borti vegen på lørdagsnatten, över mejden gikk låten av spelet og skratten, det var tjo det var hopp det var hej" o.s.v.

En annen utedans som huskes godt, var dansen på Torvmarka 5. august 1944. Det var mye folk, og fin musikk besørget av en Arvid Hvitsand. Han var ung, fra ytre strøk og dreng på søndre Lysklett den sommeren. Hans spill var melodios og stemningsfullt. Det var fullmåne, og augustmånen er spesiell vakker, dertil vemodig, for

sommeren er på hell.

Foruten låve-og utedanser, husker jeg også 10 -12 dansetilstelninger i Ljosheim, ofte etter at vi hadde sett på film. I enkelte perioder var det film nesten hver uke i dette lokalet. I tillegg ble det avholdt juletefester, aftenunderholdning og en sjelden gang skuddårsfest. Jeg husker sammenkomsten 26. februar 1944, - et slutta og lovlig lag, - men denne festen måtte avbrytes p.g.a. krangel.

Et eksempel på hvor fest-lysten man kan være i unge år: Noen karer i bygda, bl.a. min bror, hadde hørt det skulle være fest i Dragsten pinse-aften 1943. De syklet til Sjøen, lånte båt og rodde ei mil for å kunne delta på festen. De var dog for sene, festen var over, bare noen glør fra bålet var å se. I eldre år kan man tenke: Kanskje er en pinse-aften på Selbusjøen en fest god nok?

Dette var noen glimt fra festlivet blant de unge, tiltak for å lyse opp i en grå, men spennende tid, med håp om en lykkelig slutt på krigen og om en bedre fremtid. – Det var mye ungdom i bygda, for der var det foreløpig tryggest; fremtiden og utreise ble utsatt til etter krigen. Dessuten var det på de fleste gårder både taus og dreng, og i onnene kom ungdom fra ytre strøk og tok seg arbeid.

Det må nevnes at lensmannen aldri spionerte, - men en liten angst var alltid til stede.

Historiebladet distribueres gratis til alle medlemmer.

Bladet er også utlagt for salg i Klæbu Sparebank.

Medlemsavgiften er kr. 100,-/år for enslig,

125,-/år for familie/ firma/institusjon.

Vår bankgirokonto er 4358 47 16623

Tyskerne besetter Klæbu i påsken 1943

Fra dagbok av Georg Hukkelås f. 1921

Tyskerne kom onsdag før skjærtorsdag 1943, opprettet hovedkvarter på prestegården, og forla soldater på noen gårder. Jeg husker nedre Osen og Tanem. Vakt stod på strategiske steder, bla. ved Lysklett. I vaktens gode kikkert kunne vi se skiløyper i Vassfjellet.

Passerte man en slik vakt, - ble man avkrevd legitimasjon. Alle måtte ha det, med fotografi. Jeg skulle tro hensikten var dels øvelser, dels forsøk på å avsløre eventuell anti-tysk virksomhet, dels hindre at noen flyktninger dro til Sverige. De ventet kanskje en økning i antallet av slike i påsken. Ja, noe måtte de sette sine soldater til, som med rette betraktet oppholdet i Norge som ferie. Det var noe annet enn å bli sendt til Russland.

Påsken var så sen som overhodet mulig i 1943, med påskedag 25. april. Så sent vil den ikke komme før i 2038. Siste gang var i 1886. Ingen snø var igjen i bygda, men i fjellet var det såpass at min bror så vidt kom seg til Vassfjell-varden andre påskedag. Slektninger fra byen, de samme som var evakuert hos oss våren 1940, kom onsdag før skjærtorsdag. Det ble sent, men jeg syntes jeg måtte ut og oppleve det flammende måneskinnet. Jeg besluttet å sykle i møte med min bror, som var på Tulluan hos sin skolekamerat Kolbjørn Brå. De gikk på Orkdal Landsgymnas fra 1942 – 1946. Da jeg kjørte inn på Tanemsbrua, stod det en tysker med gevær der. Han ropte "Halt!" og ville vite hva jeg gjorde ute så sent. Med min

gymnas-tysk fra to år tilbake forklarte jeg det, og at skjærtorsdag er helligdag og fridag i Norge (det er det ikke i Tyskland). Derfor var det ikke så rart at jeg var ute så sent. Jeg måtte bli med til nedre Osen, hvor de hadde forlegning. Soldaten gikk bak meg med geværet klart, og sa han ville skyte dersom jeg ikke holdt meg på veien. Ved ankomsten til nedre Osen måtte jeg vise hva jeg hadde i lommene, at jeg ikke hadde våpen og samtidig vise på kartet hvor Tulluan lå. Etterpå ble jeg ført til Tanem, til sommerstua der. Om vi gikk eller kjørte, husker jeg ikke. Der var også min bror, tatt på vei fra Tulluan. Vi satt der til utpå dagen, da fikk vi dra hjem. Jeg husker den tyske sjefen ringte og fortalte at han hadde 7 arresterte. Vi ble forresten korrekt behandlet.

Telefonsentralen var selvfølgelig besatt av tyskere. Andre påskedag var jeg med Olaf Krokum til prestegården, - besettelsen vanskeliggjorde rute-trafikken.

En av påskedagene dro to sivile tyskere forbi på sykler. De hadde vært på nedre Vangsmoen, beslaglagt eller stjålet noen høner, og puttet dem i en hampsekk. Et kor av hønekakling hørtes fra sekken da de dro forbi og oppover bygda.

En historie fra 2. verdenskrig

Redigert av Aid Sæter

Dette er historien om Fredrik Reinert Jonassen som ble tatt til fange av tyskerne og som ble satt til å arbeide på sykehuset i Narvik. Han skrev dagbok, og det er svært store historiske begivenheter han forteller om, men det visste han nok ikke da! Dagboknotatene har vi fått fra hans søster, Helene Jonassen.

Historisk bakgrunn; fra NAF's veibok.

9. april 1940 ble Narvik angrepet av tyskerne. Panserskipene "Norge" og "Eidsvold" ble senket, og Narvik besatt. 28. mai 1940 ble Narvik gjenrobret av franske, polske og norske styrker. NSBs anlegg og LKABs eiendommer samt 900 bolighus og 40 skip ble ødelagt under kampene. Disse kampene vakte internasjonal oppmerksomhet fordi det var første gang i den 2. verdenskrig at allierte styrker slo den tyske krigsmaskinen.

Og – midt oppe i dette infernoet arbeidet altså Fredrik Reinert Jonassen. Her kommer deler av dagboka.

Dagbok fra den 2. verdenskrig, Narvik 1940, av Fredrik Reinert Jonassen født 1918 på Statland, død 2002 i Klæbu.

Torsdag 11. april.

I tysk fangenskap må jeg si vi befinner oss nu. Nogen nød lider vi ikke, ennu i hvert fall, men hvordan det blir er ikke godt og si, mat har vi nok, de sivile er hjelpsomme, de sørger for oss så godt de kan.

Tyskerne er i grunnen greie og humane, men de er atskillig mistroisk og tror visst at vi er noen farlige folk. I går var de så nøie på det at hvis vi skulle på v.c. måtte vi få en tysker til å ledsage oss. I dag er det friere, men utenom gjerdet vil de ikke slippe oss.

Jeg undres på hvordan de har det hjemme nu?

I kveld er det tyske bombefly over her, tyskerne er aldeles ville av begeistring.

De norske gaster skal grave fellesgraver for sine

kamerater i morgen. Ca 400 fra "Eidsvold" og "Norge".

Her blir det lite av mat i byen når det lir på, det merkes nu alt, de sivile er fortvilt, men med fatning.

Tirsdag 7. mai.

Fint vær i dag, strålende sol. Forholdsvis stille hva skyting og slikt angår. En såret innkommet. Hadde ligget i 5 dager i snøen inne i Beisfjorden (?), kom så ned i fjæren, ingen hadde sett ham før i går. Han var såret i høyre arm oppe ved aksla. Det var granatsplint. Såret var nokså stort og nu har det gått makk i det. Den ene finger var skutt vekk og i det var det gått koldbrand. Likedan var begge føttene forfrosset, de var aldeles livløse. Men etter å ha massert i hele går fikk vi endelig liv i føttene, helt ned til selve fotbladet. Nede å bolaget ble det sprengt litt i går også. Bombefly over byen i går. Slapp ned bomber over den norske krysser "Balder", men traff ikke. To bomber traff selve bolaget, fire i sjøen, en i fjellet ved tysk stilling. Fire tyskere ble hardt såret. De tar det tungt de tyske at de ble bombet av sine egne.

Fredag 17. mai.

Norges frihetsdag, jaggu er vi frie, men fan skal vite at vi skal bli det. Kl 12. i natt presis ble det skutt fra båtene. "Bromsgård" og "Royal" er nu ødelagt, det første brent ned til grunnen. Dagen ble feiret med stille fest på en hybel i 3. dje. Det var noen drammer på hver, så mye at dagen ble hedret. Damer var det også.

Lørdag 18. mai.

I dag var jeg en tur nede ved bolaget og så meg

omkring, det ser fælt ut, og verre blir det visst. Det blir sprengt noe hver natt. I det bombesikre rum der nede bor det flere sivile, likeså i den togstallen, det eneste som står igjen etter de ødeleggelser tyskerne har gjort hittil. Vi spurte hvor langt vi kunne gå bortover bolaget, og til det ble det svart at vi kunne gå til vi ble skutt. Og de som ikke gikk for langt var selvsagt vi.

Søndag 19. mai.

Nyhhetene er trøstesløse synes jeg. De tyske går fram overalt. Skal tyskerne bli herre over alt? Vi får nu håpe det beste i hvert fall. Svære sprengninger på bolaget i natt.

Onsdag 22. mai.

I dag har det vært rolig, men tysk fly over byen ble beskutt fra sjøen. Granatsplintene haglet over byen, men de gjorde visst ingen skade. En tysker til sykehuset, han er meget syk, uvisst om han står det over. Halve hjernen er nu snart kommet ut av hodet. Han pines fryktelig. I kveld litt skyting.

Lørdag 25. mai.

I går var det en pasient som hoppet ut av vinduet, det var en høyde på 2 1/2 m. Derefter tok han spranget nedover forbi lasarettet, utfor stupet der, og sprang videre helt til han ble fakkert ved skolen. Han var iført skjorte og den flyvet godt omkring han. Det vakte adskillig oppstuss, men han var en tysker med nervesjokk. I dag var det en kvinne som prøvde det samme. Ellers var det intet i dag.

Mandag 27. mai.

Kl. 1/2 12 brøt det løs en voldsom kanonade. Flere hus her i byen og på Ankenes ble skutt i brand, alt var et eneste flammehav.

Granatsplintene haglet og det var livsfarlig å være ute i byen. Alle ble flyttet ned fra 3. og 4. til kjelleren. Det var en huskestue uten like.

1/2 2. Nu ser det fælt ut, de bare holder på med bombingene i 2. time. På Ankenes er det bare ildlågen å se. Stakkars folk, hvis det da er noe folk der – i tilfelle må nu alle sammen være skutt sønder om sammen. Det er en hel masse krigskip

utenfor her som skyter både mot byen og mot Ankenes. De sårede tyskerne er aldeles hysteriske. Noen gråter og andre er kvite som lik og det er ikke et ord å få ut av dem.

De frykter for landgang i natt av de allierte. Det er vel derfor det er så sterk kanonade nu. Og maskingeværene knitrer på fjellene. Det ser ut som de tyske ikke har så lang tid igjen her i byen, de allierte har visst alle sjangser. De trekker nu nettet sammen. Tyskerne blir nu omringet både fra land og fra sjøen.

Tirsdag 28. mai.

Kanonaden varte hele natten, og de holder på ennå. Nede ved skolegården var det også nedslag og ellers alle steder. Det så nokså nifst ut og en hel del hus i byen er nu brent ned. Nu er det en rykende ruinhaug. Engelskmennene har nu landsatt tropper både inne i Rambakken og ved Taraldsvikbukta, de må nu ha landsatt flere hundre mann alt, og det er en evindelig skyting. Når det lir om litt kommer hit en hel masse sårede. Granatene er noe fryktelig skyts.

I ettermiddag har det vært flere fly over byen, både engelske og tyske. Det blir en voldsom skyting, men for oss ser det ut som det er bom-bom for alle. Vi ventet en masse sårede i dag, men de uteblev, heldigvis for oss. Nu strømmet de sivile til kirken for å søke beskyttelse der, det sies at det skal være bombesikkert i kjelleren der. I natt var det en granat som slo gjennom taket og ned i sakristiet, det var en fulltreffer. Der inne var det et eneste virvar, de to som skulle ha vakt ble såret, og de så ikke noget for kalkstøv og rokk.

De tyske har nu holdt på å rømme og i byen er det nu bare noen få. De første med engelsk uniform er sett, det var ved Taraldsvik og det var med kikkert de ble oppdaget. Kl. 8 eller 9 kom de allierte marsjerende inn i byen, ingen motstand av tyskere, de fleste var forsvunnet. Av de allierte var det den franske fremmedlegion, og nordmenn var også med.

Det var en begeistret mengde som hilste dem velkommen. Det er allerede tatt krigsbytte, nemlig en førsteklasses tysk kikkert, som allerede er tatt i bruk, den er satt i stilling på taket på sykehuset, hvor det går vakt på utkik etter fly.

Fredag 31. mai.

Stille i natt, ingen uro. I går gav jeg 1/4 l blod til en frue. Det gikk fint. Etter fikk jeg nysilt melk og ble kommandert i seng av doktoren. Etter at jeg hadde kommet i seng kom oversøster med konjakk, og det var saker som smakte.

I dag har det vært et helvetes bomberegner over byen, tysk bombefly har bombet sivile og Røde Kors, mange hus ødelagt helt, flere såret og noen død. Nu først ser man råskapen hos de tyske. Det som ble bombet hadde ingen militær interesse, det var bare sivilbefolkningen som ble truffet. Dr. Shulz og Ficher ble trukket bort i dag under bevoktning av franske soldater, de var adskillig nervøse, og det er alle tyskerne, i dag fryktet de for at sykehuset ble bombet, og ikke uten grunn, for de kjente nok den tyske krigsmentalitet best.

Mandag 3. juni.

Det er nu tvangsevakuering i byen. Alle kvinner, barn og eldre må nå iveri enten de vil eller ikke. Men vi blir igjen. De tyske reiste i natt. Om de ble drept eller sendt til hospital vites ikke.

Fredag 7. juni.

I dag har det vært litt av hvert, og det svirrer av rykter. Flyalarm kl 2, alle ned i kjelleren. Flere tyske fly over byen. De bombet vilt. Bare sivile hus ble truffet, intet militært mål over hundre meters avstand.

Kl. 12.00, ordre, pakk, gjør klar strakst.

Vi måtte springe fra alt vi holdt på med for å pakke og gjøre oss i stand, det var en febrilsk travelhet i luften. Etterpå var det avskjed med alle, først og fremst med elever og søstre, doktorer og pasienter. Det var riktig en rørende stund. Det var mange av pasientene som gråt og mangt et godt råd og flere hilsener med at Gud måtte være med oss fikk vi. Målet er Elvegårdsmoen. Kl. 3 skulle vi reise, men kom ikke iveri før kl. var over 7. Det var på grunn av bombardemanget over byen. Flere hus stod i lys lue da vi strøk av gårde. Narvik er snart en saga blott.

Etterord.

De fikk altså beskjed om å pakke sine eiendeler og reise hurtigst mulig fra Narvik. De gikk til fots til Elvegårdsmoen. Videre gikk turen sørover i etappevis, hovedsakelig med båt.

Hele kompaniet IR 13 Distrikt var først på Steinkjer i nøytralitetsvakt fra høsten 1939, men på vårparten 1940 ble de sendt til Elvegårdsmoen, og 10. april ble de sendt til Narvik hvor de ble tatt til fange av tyskerne. Fredrik var i saniteten og kom fort til sykehuset på arbeide. De hadde det vel bedre der enn om de var med i selve krigen, på en måte, men og være på et sykehus for å ta imot døde og sårede, å stelle de, var vel heller ikke noe fristende. Kan også nevne at han hadde ettervirkninger fra den tiden og han ville aldri snakke om sine opplevelser fra sykehuset. I de senere år ble han operert i en arm for å fjerne rester etter granatsplinter, men han ble aldri kvitt smertene i armen. Etter hans død i 2002 fant jeg dagboka godt gjemt i safen. Jeg har kommet til at dette kan være interessant for ettertiden og derfor blir den gjengitt i årboka for Klæbu Historielag. Dagboka er skrevet med vanlig blyant, mye er halvveis visket bort, og noe er vanskelig å tyde. Det er dessuten en helt annen rettskrivning enn den jeg er vant med, men alt sammen er gjengitt ordrett fra boka.

Helene Jonassen.

SAMMEN IGEN – denne gangen i nærheten av Elvegårdsmoen. Fra venstre Arne Gjerv, Sandvollan, Fredrik Reinert-Jonassen, ex. Otterøy, nå bosatt i Klæbu, Kåre Knoph, Steinkjer og Sigm. Nergaard fra Agdenes – mannen bak Bjørnfeldidiktet som avsluttes

slik: «Men noen følger ikke med, de blir liggende igjen, de skriver sine navn med blod i snøen, de har gitt det dyreste av alt, de ofret sine unge liv for den frihet de arvet fra fedrene, for landet, for heimen de elsket».

Peder H. og Karen Dragsten

Av Marit Kleven

Peder H. Dragsten, - 1876 -1955, - hadde radio under hele andre verdenskrig. Det var mange som gikk dit og lyttet på London for å høre nytt om krigen. Man fikk som kjent ikke lov å ha radio den tida.

Det var nok spente tider somme ganger, så Peder H. Dragsten satt alltid ved kjøkkenvinduet på Granly og passet på at ikke uvedkommende skulle komme.

Under unntakstilstanden bodde tyskere på loftet. Radioen stod i klesskapet på soverommet og det var ikke så bra. Drengen fikk ordre om å ta den i en sekk og grave den ned i sauebingen til faren var over.

Peder H. Dragsten hadde kart på veggen hvor han merket av med nåler hvor frontene stod. Det fortelles at han aldri var redd.

Alle som fikk høre på radio, - samlet seg etter krigen og laget et diplom som takk. – De ordnet også fest og en sang til ære for "Per" og for hans kone Karen.

Klæbu historielag eier nå diplommet.

Peder H. Dragsten på vakt ved kjøkkenvinduet.

Tyvlytterfest

for P. og Karen Dragsten

lørdag 16. juni 1945

Tone: Millom bakkar og berg utmed havet.

Ja, nå har det blitt fred her i landet,
Og for dette det festes i kveld.
Her en tyvlytter flokk nå er samlet,
Vi må si alt gikk godt likevel.

Så vi minnes den dagen om høsten
Da til "kommun" med radio vi gikk.
Men "han Per", han var storlur den gangen,
Ingen radio hos han "tyskeren" fikk.

Per han lyttet og litt fikk vi høre,
Men vi gikk der og hadde det vondt.
For vi hadde slik lyst "selv å høre
Tror han Per det forstod nokså fort.

Også ble vi i "sengkamret" buden,
Hvis "de tør" la han smilende til.
Fram fra skapet til gulvet kom kassen,
Og vi satt der og Per "søkte" litt.

Sikkert fant han fram London om kvelden,
Og ved vinduet Karen satt vakt.
Første tiden var samlingen liten,
Men den vokste seg stor etter kvart.

Det kom folk i fra mest hele bygda,
og fra byen de kom også hit.
Og vi gikk og vi sprang og vi sykla,
Over 1000 gang en har vært dit.

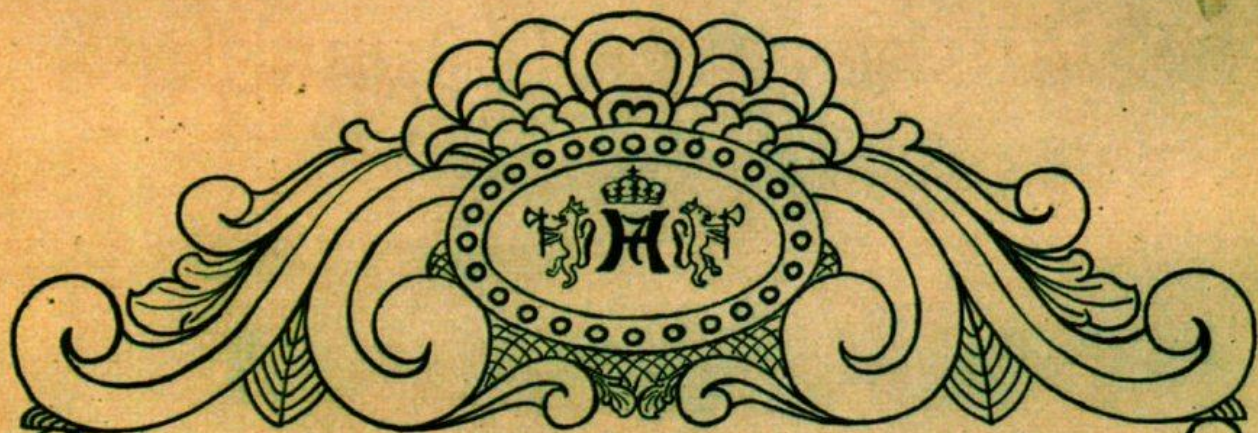
Ja, vi skjønner det ofte var strevsomt,
for "a Karen" med fremmede støtt.
Alt det bryet for oss, det var plagsomt,
Ikke ro om en kveld hun var trett.

Mang en kveld ble det langt utpå natta,
Flere satt der fra halv sju til ti.
Var hun syk, gikk de inn lell og lytta,
og vi skjønner at tiden ble strid.

Nu vi takker for strevet og bråket,
det var festlig for oss som var med.
Her vi takker for tråkket og ståket,
det var herlig for det en gang ble fred.

Så en takk til han Per her vi bringer,
jøssing var du fra aller første dag.
Nu for alt vi så hjertelig takker,
og for deg vil vi rope hurra.

Karen og Per Dragsten.

For frimann kjemper frihets gud,
bans sak han aldri falle.

Nilson fra takknem lige lyttere. 16-6-45.

Didrik W. Afbrehts. Einar Aas. Kildur Aas
Kjartan Rakseth. G. Overvik. P. Overvik
Ingrid Rakseth. Peder H. Dragsten. Ottar Afbrehts
Gunnar Rungel. Sverre Orma
Karl Rungel. Ingveld Skinn. Johan Selvig
Bjartuld Rungel. Martin Tannen. Forinn Selvåg
Kjellrinn Overvik. A. Tannen. Odd Nordstrand
Mildrid Overvik. Magnar Gunstad. Gudrinn Hjorner.
Eduard Hjorner. Toar Viken. Peder Hallan
Kone Pjanes. Marghild Skjænes. Einar Windseth
Johan Dragsten. Ant. Hantjerner. Toar Pjanes.
Gustav Svane. Hakon Windseth

AN45

Spanskesyken/"Spanska"

Av Ingebjørg Forsberg

Våren 1918, mens første verdenskrig fremdeles raste, ble soldatene på vestfronten rammet av en voldsom influensa med høy feber og ikke så sjelden lungebetennelse. Sykdommen, som hadde startet i Amerika, ble til en epidemi som spredte seg med stor hastighet over så godt som hele verden. Dette var før penicillinets dager slik at det ikke fantes noe å møte sykdommen med.

På forsommeren 1918 hadde den nådd Spania der kongen ble det første dødsofferet. Derav navnet Spanskesyken eller "Spanska". I løpet av nevnte år og 1919 herjet sykdommen over nesten hele verden. Totalt regner en med at ca. 27 millioner mennesker døde som følge av "Spanska".

Til sammenligning kan nevnes at første verdenskrig krevde omkring 13.700 dødsoffer.

Eldre klæbygger har fortalt om hvordan den fryktede sykdommen herjet her i bygda. De fleste som ble rammet overlevde nok, men ser man i kirkebøkene finner man uvanlig mange dødsfall i denne perioden. Da det hørte til vanlighetene at presten noterte årsaken til det enkelte dødsfall, får man også litt mer å forholde seg til selv om diagnosene er svevende. Ordet "Spanska" eller Spanskesyken er imidlertid ikke oppgitt som dødsårsak for noen, derimot finner man at mange døde av influensa, lungebetennelse og bronkitt. "Svakt hjerte" forekommer også ganske ofte, men hvorvidt det var "Spanska" som til slutt var årsak til disse dødsfallene må være usagt.

I følge kirkebøkene døde 6 personer i Klæbu i første halvår av 1918.

Etter at "Spanska" kom til bygda i juli døde 30 personer i løpet av de nærmeste 8 månedene. Eksakt hvor mange som dukket under for epidemien er naturligvis vanskelig å si, men de fleste var barn, ungdommer og folk "i sin beste alder."

Av disse var 9 under 15 år, 9 personer var mellom 21 og 40 år, 4 var mellom 41 og 56 år gamle mens bare 2 personer hadde passert 70 år. De 6 gjenstående var enten svært gamle, rammet av kreft eller omkommet i ulykker.

Blant de som helt klart døde av "Spanska" finner vi også mange som ikke stammet fra bygda. Flere av disse var pasienter ved det nyåpnede Klæbu Off. Plejehjem mens andre kan ha vært tjenestefolk fra andre bygder.

Den første som ble offer for epidemien var Marie Olsdatter Bjørklitro, 41 år gammel. Ragna Elisabeth Tanemsmo ble bare 24 år og Nicolai Ulstad på Lilleuglen døde av "Lungebetændelse" i en alder av 44 år. Det samme gjorde Ole Arntsen Grendstad, 24 år. Martha Larsdatter Engum var 71 år gammel da "Spanska" endte hennes liv.

Gården Aune/Guttusten ble hardt rammet. Her døde den 28 år gamle dattera og småbarnsmora Ane Kjerstina og den 22 år gamle tausa Lisbeth Larsdatter Follesvik. Oline Aune, f. 1883, overlevde sykdommen, men ble så hardt rammet at hun mistet alt håret p.g.a. den høge feberen.

Presten Halvdan Riiser hadde kommet til Klæbu året i forveien. Da "Spanska" rammet bygda tok han til å gå på sykebesøk til de verst rammede. I en stor barnefamilie inntil prestegården var flere blitt sengeliggende. Da Riiser kom dit fant han to av barna så alvorlig syke at han trodde de neppe ville overleve. I denne hjelpeløse situasjonen satte presten seg på sengekanten til det verst rammede barnet og sang: "Lykksalig, lykksalig hver sjel som har fred".

Som gjennom et under overlevde alle i familien. Et eldre barn, som var på bedringens vei ved prestens besøk, husket denne hendelsen så lenge hun levde.

Kilder: Kirkebok for Klæbu
Hjemmets Store Leksikon
Eldre klæbyggers fortellinger

Konfirmanter for 70 år siden

Den 28. juni 1936 ble 18 ungdommer konfirmert i Klæbu kirke

1. rekke fra venstre: Solveig Bostad, Borghild Berg, Magli Renå, Arne Skjånes (sokneprest), Else Inghild Østlyng, Olga Osen, Erna Julie Kristiansen.
2. rekke: Einar Svån, Ottar Magnar Åstum, Ottar Aune, Magnar Engum, Arne Kolstad, Henry Eugen Sellesbakk, John Georg Hukkelås.
3. rekke: Odd Magnar Indseth, Haldis Eggen, Anna Johanne Eggen, Ingeborg Flatjord, Reidar Andreas Nordsetrønningen.
(Bildet er utlånt av Solveig Sellesbakk)

KULTURPRISEN

2006

Klæbu kommunes kulturpris for 2006 ble utdelt 29 august '06 til Ingebjørg Forsberg. For historielagets medlemmer og redaksjonen i Historiebladet var det ingen overraskelse. For våre lesere vil kulturprisen og Ingebjørg kanskje trenge en nærmere presentasjon.

Det er enhet for kultur i Klæbu kommune som mottar forslag på kandidater til prisen. Utvalg for tjenesteyting er jury og avgjør om det skal deles ut pris og hvem prisen skal deles ut til. I retningslinjene for tildeling av kulturpris i Klæbu kommune står det blant annet:

"Kulturprisen har som formål å tjene som inspirasjon og/eller være en honnør for særdeles oppofrende kulturarbeid innenfor det utvidete kulturbegrep: musikk, idrett og estetiske fagområder. Kulturprisen kan også gies til personer som har utmerket seg innenfor det frivillige kulturarbeid."

Valg av prisvinner skal begrunnes. Juryens begrunnelse for valg av Ingebjørg er:

"Ingebjørg Forsberg får prisen for sitt mangeårige arbeid i Klæbu historielag. Det fremheves spesielt hennes innsats for Klæbu historielags årsskrift og engasjementet for bygdemuseet på Teigen. I tillegg har Ingebjørg Forsberg vært en sterk pådriver for prosjektet med kulturstien "Sjå Sjøbygda", som er en rehabilitering av den gamle postveien mellom Dragsten og Klæbu."

Kulturprisen ble kunngjort på Historielagets arrangement på Gamle festal i forbindelse med kulturuka. Leder for Utvalg for tjenesteyting, Kai Nordseth delte ut prisen som er en sjekk på kr. 7000-, blomster og diplom.

Ingebjørg Forsberg har i mange år vært en driv-

kraft og inspirasjonskilde for Klæbu Historielag og ikke minst for Historiebladet.

Ingebjørg Gjøl gali ble født for 74 år siden i Klæbu, i Sjøbygda som grenda ved Selbusjøen heter. I ung alder flyttet hun til Sverige

hvor hun giftet seg og skiftet navn til

Forsberg. Hun utdannet seg til sosionom og flyttet først tilbake

til Klæbu da hun ble pensjonist

i 1997. En stor del av pensjonisttilværelsen har hun tilbrakt med å studere gamle kirkebøker og bøker om

Klæbu på utallige biblioteker. Hun har omfattende kunnskaper og stor innsikt i Klæbus historie og kultur.

Dette, sammen med en uslitlelige energi og evne til å formidle sine kunnskaper til andre gjør Ingebjørg til en verdig kulturprisvinner.

Hennes kjærlighet til bygda og språket har også resultert i det årvisse innslaget i Historiebladet av "Husmanden i Sjøbygden". En humoristisk fortelling

med brodd, som forteller hvordan verden ser ut fra Måssåhauga. Det er allikevel språket som er det viktigste i fortellingen, språket som det opprinnelig ble snakket i bygda før det ble påvirket av tiden og utviklingen. Vi ønsker "Husmanden i Sjøbygden" et langt og kreativt liv!

Historielaget vil på vegne av seg selv og leserne gratulere Ingebjørg Forsberg med en vel fortjent kulturpris.

Ingebjørg Forsberg.

Foto: John Lerli.

“Det va da itj son før”, sa ‘n Bernhard

Nedskrevet av Historielagets redaksjonskomité

Bernhard tilhørte de mest trauste og trofaste, både når det gjaldt språk, levemåte og vaner. Han holdt på det gamle så lenge han levde, og var en ivrig motstander til det meste av nymotens ting. “Det va da itj son før”, var hans stående kommentar. Til sitt vesen var han ellers taus og stillfarende, nesten treg. Dette hindret ham imidlertid ikke fra å ha sine meningers mot når han mente at det trengtes. Da som nå var lokalpolitikernes gjøren og laden et kjært diskusjonsemne. Ved slike tilfeller hevet Bernhard stemmen: ”Vesst æ ha fått bestæmt skuill det ha vertte einn ainna dains,” var et av hans faste uttrykk.

Nå ble det ikke så store variasjoner i livets danseturer for Bernhard. Han måtte tidlig ut i arbeidslivet og kom som gårdsarbeider til Hjellia. Der kom han også til å drive med tømmerhogst. Men så kom krigen, og en bit inn på 1940-tallet fikk han seg arbeid i Malvik. Der traff han den jevngamle Lava - eller Lava-veitja som han kalte henne når han var i det lunet.

Bernhard må imidlertid ha blitt så betatt at han helt glømt sin stående devise “ det va da itj son før”, for etter kort tid ble de Klæbu’ første samboere, med adresse Torvmarka. Der levde de siden i enkle kår, men i største samforstand. En allianse som kom til å vare livet ut.

Hvorvidt Bernhard hadde forlest seg på Moliere “Den innbilt Syke” må være usagt, men ingen kan ha hatt så mange sykdommer og plager som han. Influensa var stadig på trappene, betennelser, katarrer, svie og brann av alle slag var han rammet av. Da en kvinne i familien klaget over besvær i forbindelse med “framfall” ville folkehumoren ha det til at Bernhard jamret seg over det samme. Under alle forhold ble det nok ledd en del av alle hans “sykdommer”.

Bernhard var ellers kjent som en staut arbeidskar, rettskaffens, solid og omgjengelig. Han arga ingen på seg, kanskje mest beroende på at han sjøl var fullt opptatt av å forarge seg over alle ny-

Bernhard ble født i 1899 som tvilling og eldst av 9 søsken. Han kom til å vokse opp hos sine besteforeldre i Torvmarka, og ble boende der til alder og helse krevde en annen boform.

motens ting som samfunnet etter hvert prakka på ham. Da Torvmarka omsider fikk elektrisk strøm takket Bernhard bestemt nei. Det fikk duge med Jøtulovnen og parafinlampa hos ham og Lava. På 1950-tallet hadde det nye materialet terylene kommet i markedet, og da Bernhard fylte 60 år ble han bl. a. forært ei bukse av dette moderne stoffet. Sikkert stusset han litt da han oppdaget at den sedvanlige knapperekka i gylfen var erstattet med glidelås. Etter 18 års bruk røyk imidlertid denne fitnessen, og bukka ble ubrukbar. Og nok en gang kunne Bernhard lakonisk bemerke at "det va da itj son før."

Lava var den saktmodige Bernhards motsetning. Hennes talegaver og fantasier var nære på grenseløse. Og kanskje var det en nødvendighet i den grå hverdagen. Under alle forhold var hennes virkelighetsflukt av det uforargelige slaget. Den rammet ingen personlig. Og for den noe tungsinte Bernhard satte hennes fabuleringer sikkert litt gullkant på tilværelsen.

I stille kveldstunder presenterte Lava sin fortid bit for bit for samboeren. Også hennes sykdomshistorie var av det mest uvanlige slaget. Hvis man så bort fra svartedauden så hadde nok Lava hatt det meste som kunne nevnes av lidelser, men berget på et mirakuløst vis hver gang. På en annen side hadde hennes liv vært svært så begivenhetsrikt jamført med samboerens: Et år hadde hun deltatt i elgjakta i Nord-Trøndelag, - det var forresten den gangen hun overnatta i et bjønnhi... Eller kunne det ha vært samme året som hun var "Den Sorte Dame" på Inderøya? Lavas erindringer rant til etter hvert, og Bernhard humret og lo av hennes fantasifoster. Han skulle forresten ha vært med den gangen da hun måtte overta styrmannsjobben for å manøvrere rutebåten gjennom Trondheims-leia... Eller da befalet på

Steinkjersannan måtte be henne ta kommandoen over troppen! Skjønt egentlig hadde hun likt seg best på den tiden hun spilte siter i Harmonien... Bernhard var skjøtsomheten selv og gjorde aldri noen større rundkast. En sjelden gang kunne det imidlertid hende at han kjøpte seg noen edle dråper når han hadde ærend i byen. Men etter som Lava mislikte dette, gikk Bernhard til vedskjulet og gjømtte buttelen i en bosshaug der den fikk innvente en passende anledning.

Paret i Torvmarka levde etter gammelt mønster, dvs. de la seg tidlig, men ved 5-6-tiden om morgenen startet en ny arbeidsdag. Av den grunn kunne det bli nødvendig å spise middag på samme tid som andre satte seg til frokostbordet. Lava tilhørte de kveldstrøtte og gikk til sengs først av dem. Da tok hun på seg nattserken, plukket nålene ut av hårekakken og lot fletta falle utover ryggen. Hvis Bernhard fikk ånden over seg, kunne han finne på å ta en tur bort til bosshaugen i vedskjulet etter at samboeren hadde sovnet. Og etter hvert som besøksfrekvensen økte, forsvant noe av hans tilbakeholdenhet. Ensom med sin Baccus fikk Bernhard en inderlig trang til å synge. Og repertoaret var alltid det samme, - hentet fra Landstads Reviderte. I sene kveldstimer steg samle nr. 865 "Så ta da mine hender" mot takbjelkene i Torvmarka. Først lavt og prøvende, siden alt sterkere. Da kunne Lava stå i døra med soplimen i handa. Bernhard hadde vær-så-god å slutte med tullet og komme seg i seng. Og Bernhard klukket av latter: "Dinn der Lava-veitja....."

De siste årene av sitt liv tilbrakte de i trygdebolig. Da Bernhard døde, 85 år gammel, var det en lokalpatriot og hedersmann som hadde lagt ned vandringsstaven.

Rettelse: "Vårkveld i Haftorns rike", s. 5 Årsskrift 2005.

I fjorårets blad ble det skrevet at Svein Haftorn var en av to klæbygger som hadde fått kongens fortjenestemedalje i sølv. Dette er ikke riktig. Haftorn fikk kongens fortjenestemedalje i gull.

I tillegg er det også flere enn to klæbygger som har fått kongens fortjenestemedalje.

Vi beklager feilen! *Red.*

Litt om Klæbuskolen og mine skoleår ved Lysklett skole

Av Bjørn Hukkelås

8. sept. 2002 var årets kulturminnedag der temaet var "DA KLOKKA KLANG", og nøkkelord skulle være Skolen, Bygningen, Kunnskapen.

I god tid ble det valgt en komite som skulle utarbeide et program for dagen, og arrangementet ved tidligere Lysklett skole. Min oppgave ble å utarbeide og holde kåseri over nevnte tema.

I ettertid fant jeg ut at dette kåseriet kunne danne grunnlaget for en artikkel i historielagets årsskrift bl.a. om hvordan det var å være elev i Klæbuskolen for 60-70 år siden.

Jeg gikk på folkeskolen, som den het den gangen, ved Lysklett skole fra 1937 til 1945, så jeg var elev der under hele 2. verdenskrig.

I småskolen – 1., 2. og 3. årskull – hadde jeg Kjellrun Overvik som lærerinne, mens faren hennes, Gunnar Overvik, var læreren min i stor-skolen. Jeg sitter igjen med gode minner om dem begge, og jeg syntes det var greit å ha få lærere og forholde seg til. Gunnar Overvik var lærer i Klæbu fra 1903 – 1952, i hele 49 år. Han døde i 1955. Kjellrun var lærer – først i Klæbu, senere i Trondheim. Hun døde i 1998.

Jeg har praktisk talt alltid hatt Lysklett skole (nå Lysklett grendahus) som min nærmeste nabo, og selv om det er lenge siden den ble benyttet i skolesammenheng, blir den av meg oftest kalt SKOLEN. Et vanlig spørsmål fra meg til andre i familien eller til naboer: "Hva foregår oppå "skolen" i kveld?"

Jeg vil først starte med et historisk tilbakeblikk. I 1738 fikk vi den første skolelov i Norge, to år etter at konfirmasjonen ble innført. Skolen skulle gi barna den nødvendige kunnskap, det ville stort sett si Erik Pontoppidans forklaring, som ordrett

måtte læres før de slapp gjennom hos presten. Det var mye tungt stoff med vanskelige ord, og derfor ble mange avvist gang etter gang, og det kunne skape problemer, for ingen fikk gifte seg før de var konfirmert. Overvik uttrykte det slik: "Unggutan kunne få skjegg og de kunne få kjærest som ba så pent: "Kjære dæ! No må du lesa mer, Ola, så vi kan gift oss!" Men det var nok mange olaer som ga opp før de kom så langt. Skoleloven ble gjort gjeldende for vårt prestegjeld, Klæbu og Tiller. Det skulle betjenes av en omgangsskoleholder som vandret rundt og holdt skole på i alt 60 steder.

Her vil jeg sitere en noe spesiell opptegnelse jeg fant i bygdebok for Stjørdal, men som også angikk Klæbu: "Villstyringen Morten Willmann kom til Hegra i 1744 som en av de første omgangsskolelærere en hører om. Han var blandet inn i flere jentehistorier og dømt for – Fylderi, Horeri og Tyveri til å miste sin Hud –(dvs. å bli pisket). – Det hjalp ikke! Senere dro han fra bygda og ble omgangsskolelærer i Klæbu."

Jeg har ikke funnet noen opplysninger om hans virke her.

Den første faste skolen i Klæbu, Sletten skole, ble tatt i bruk i 1839 som øvingskole for Klæbu seminar. Fra 1860 ble flere skoler i Klæbu faste,

men i begynnelsen i leide lokaler. Uglen og Nordseth krets fikk for eksempel først skolelokaler på Ulseth og Nordseth, senere på Fjærem og Bostad. Mot slutten av 1800-tallet hadde alle 3 skolekretser i Klæbu egne skolebygg: Rønningen skole fra 1883, Forseth skole og Sjøen skole fra 1891.

Da vil jeg gå fram til 1935/36 da tvillingskolene Lysklett og Tulluan ble bygd og åpnet. Den første skulle erstatte Rønningen – og Sletten skoler, den andre Forseth skole. Tidsmessig var disse skolene av bra standard. De to klasserommene i 1. etasje var romslige og lyse, og de hadde tilgang til kjøkken. I 2. etasje var det to leiligheter, en for lærerfamilie og en noe mindre for en lærerinne, mens kjelleretasjen rommet sløydsal med fastgjorte høvlebenker, elevdusjer m/avkledningsrom og karbad for lærerne. Uthuset hadde bodere og flere atskilte do, og uteområdet var stort nok til både ball-leiker og have.

Det som i første rekke fanger oppmerksomheten og imponerer mest når en kommer inn i korridor og klasseværelser, er de vakre dekorasjonene som er malt på veggene. (Her vil jeg nevne at jeg kommer til å bruke en del sitater fra en artikkel jeg skrev i et tidligere årsskrift, som nettopp omhandlet dekorasjonene ved disse to skolene og maleren som utsmykket dem).

Det var sogneprest Skjånes, formann i skolestyret den gang, som kastet fram tanken om å dekorere skolerommene. Men byggenemnda så seg ikke i stand til noen økning i byggeomkostningene som allerede følte høye nok i en tid da de fleste kommuner slet med dårlig økonomi. Men forslaget vakte begeistring hos mange, og en privat innsamling i bygda maktet å finansiere en utsmykning. Maleren, Kåre Hegle, som fikk oppdraget, valgte å levendegjøre bygdas historie på veggene. I storklasserommet ved Lysklett skole ser vi at gamlekirken i Klæbu har fått en sentral plass, den som ble avløst av nåværende kirke i 1790, dessuten flere av gamleskolene og skolesituasjoner fra omgangsskoletida. Her finner vi også det maleriet jeg husker best fra min skoletid, nemlig Øyvinds første dag på skolen hentet fra ”En glad gutt.” Og

jeg siterer delvis Bjørnson: ” Her kommer jeg med en gutt som vil lære å lese,” sier moren. ”Hva heter den kroppen?” spør skolemesteren mens han graver i skinnposen etter tobakk. ”Kom hit, du hvithode!” sier han videre. Og selv om Øyvind ser meget betenkt ut til å begynne med og må skyves fram av moren, vet vi at han etterpå sitter i Bård skolemesters fang og ler han like i ansiktet.

I småskolerommet er det arbeidet på gården maleren vil gi oss et inntrykk av, både mannsarbeid og kvinnearbeid. Han understreker at på en gård må en være både allsidig og selvhjulpen.

På Tulluan skole derimot var motivene hentet fra arbeidet i skogen og arbeid med skogvirke i det ene klasserommet, mens i det andre viser maleren oss skogen som tilholdssted for dyr og fugler.

Skoleorganisering og undervisning.

Lysklett skole (som de andre Klæbuskolene) var i min skoletid 4-delt, dvs.

Småskolen 1. og 2. klasse – stort sett møblert m. doble pulter.

1.klasse bestod av 1. årstrinn mens 2.klasse bestod av 2. og 3. årstrinn.

Storskolen 3. og 4. klasse – møblert med enkle pulter.

3.klasse bestod av 4. og 5. årstrinn mens 4.klasse bestod av 6. og 7. evt. 8. årstrinn..

NB! Mange elever gikk et 8. skoleår, særlig de årene det ikke var framhaldsskole i bygda.

I hele min folkeskoletid hadde vi i Klæbu skole annenhver dag, og lørdagen var også vanlig skoledag. 1. og 3. klasse for eksempel tirsdag, torsdag og lørdag, - 2. og 4. klasse mandag, onsdag og fredag.

I småskolen var det 5 undervisningstimer pr. dag, i storskolen 6. Dette var nok en ganske vanlig modell når det gjaldt landsfolkeskolen den gang, og jeg må nok si at jeg satte stor pris på ordningen, i alle fall da jeg kom ut av småskolen. Vi fikk jo god anledning til å drive med

hobbyer og uteliv, og kanskje nettopp derfor var det skiløyper og tillaga hoppbakker i bruk overalt på jordene der skåninger fantes. Jeg tror nok også foreldre flest bifalte ordningen, for de kunne jo få mer hjelp av ungene sine hjemme, særlig gjaldt det på gårdene.

De færre uketimene vi hadde i forhold til byfolkeskolen, måtte til dels taes igjen ved innkortning av ferier og fridager, men også ved mer hjemmekser – oftere stilskrivning og regne-innføring. Derfor kan en vel si at i ”vår skole” fikk ”hjemmet” overført en større del av opplæringen av barnet enn i byskolen, der elevene måtte gå alle hverdager.

Strevsom og lang skolevei hadde mange ved Lysklett skole. Det var jo elever fra Fjærem og Nordseth, fra Stavlund, fra Storvold og Eidstu. På vinters tid kunne det være dårlig brøyting, særlig om morgenen, så hvis de ikke fikk tilfeldig hestekyss, var det ofte nødvendig med spark eller ski. Under krigen var jo bilskyss helt utelukket. I min skoletid hadde få barn adgang til sykler, så vår og høst forenklet ikke fremkomstmulighetene i vesentlig grad.

Litt om enkelte skolefag:

Kristendom hadde mange timer på timeplanen, og faget ble gjerne lagt til dagens 1. time. Salmever synes jeg det fortsatt var greit vi lærte utenat, budene og trosartiklene også, men det var helt vanlig at vi prøvde å gjengi ordrett etter boka Luthers forklaring til bud og artikler, bibelhistoriestykkene og kirkehistorien. Jeg kan ikke huske at vi direkte ble oppfordret til dette av læreren vår, men jeg fikk det inntrykk at dette var best. Derfor ble overgangen stor da jeg ved senere skolegang skulle plukke hovedinnholdet ut av en tekst og gjengi den med egne ord, for det hadde jeg liten trening i.

Av de muntlige orienteringsfagene var det uten tvil historie som gav oss de mest minneverdige timene og de sterkeste inntrykk. G. Overvik var en eminent forteller, og når han med utgangspunkt i Snorre levendegjorde de norske vikingekongene og høvdingene, hadde han henførte tilhørere. Og

etter slike seanser ble det laget tresverd, skjold og einerbuer, og det hørtes hærskråk i grenda. Det er ofte blitt hevdet at lærerne i skolen alltid har hatt en tendens til å overdrive det krigerske stoffet i de gamle nordmenns saga, men jeg tror derimot at slike innslag er med på å sette farge på ellers grå skolehverdager både for elever og lærer. Jeg husker at Overvik naturlig nok viste mindre glød når han underviste om dansketida, og vi elever hadde liten sans for alle kristianer og fredriker. I regning i 2., 3. og 4. klasse måtte det undervises på to trinn samtidig, og det kunne bli noe vanskelig å gi individuell rettledning, og elever kunne dermed bli overlatt til seg selv. Vi hadde derimot en god del hoderegning, og det var sikkert positivt.

Norsk var tilgodesett med timer hver skoledag. Skriftlig norsk var i storskolen gjerne stil, diktat eller skriftlige øvelser fra et arbeidshefte. Vi benyttet Nordahl Rolfsens lesebøker, og fra dem fikk vi leselekse hjemme – på alle trinn – og høytlesning i klassen. At vi andre satt og lyttet og fulgte med i boka når en leste, ble etter hvert kjedelig, og en må vel kunne si det var spill av tid. Stillelesning m/ kontrollspørsmål tror jeg ikke var særlig benyttet. Jeg håpet vi på skolen noen ganger kunne få benytte skolebiblioteket. Men det ble bare brukt ved hjemmelån (annenhver uke) fra 4. skoleår av. Det var stor stas disse ”lånedagene”, og de fleste elevene benyttet seg av tilbudet. I mange hjem – kanskje de fleste – fantes det den gang få bøker, og særlig da litteratur beregnet for barn og ungdom. – Så vidt jeg husker fikk skolebiblioteket få nye bøker utover i krigsårene. Det kom nok en del bokpakker til skolen - som læreren pakket opp – for eksempel mens vi drev med skriftlige arbeider. Disse bøkene ble satt i et eget skap som alltid var låst. Vi elever la merke til det, men skjønte første senere at dette var litteratur som ble sendt skolen av naz-skolemyndighetene, men som læreren mente hadde et innhold han ikke ville gå god for overfor elever og foreldre. Hadde dette blitt rapportert oppover i skolesystemet, kunne det nok fått alvorlige følger for læreren.

Sang hadde vi 1t./uken – i alle fall i 4. klasse. I disse timene benyttet vi Edv. Gunnengs Metodiske Sangbok. Den, som de fleste andre lærebøker, ble elevens til odell og eie.

G. Overvik hadde en kraftig røst, og etter min mening den gangen, var han flink til å synge. Han var jo en tid også klokke ved Klæbu kirke. Ved innlæring av nye sanger var det oftest Kjellrun som trådte til, for hun spilte orgel. Det var også hun som trente oss i julesalmene. Da gikk vi gjerne i ring rundt pultene. I alle mine skoledager ved Lysklett skole tror jeg klassen både startet og sluttet den vanlige skoledagen med salmevers.

I storskolen var det håndarbeid for jentene og tresløyd for guttene. Denne virksomheten var ikke timeplanlagt, men konsentrert til de siste ukene av skoleåret – etter at småskolen var slutt. Dermed var Kjellrun frigjort, og hun kunne ta håndarbeidstimene, mens vi guttene hadde G. Overvik – også som sløydlærer. Jeg tror de fleste elevene gledet seg til denne perioden. Nå fikk vi være mer i bevegelse, og det ble jo også lempet noe på den vanlige klasseværelsesdisiplinen. Selv syntes jeg det var merkelig, men ekstra morsomt – at det nå kunne være helt andre elever som gjorde seg positivt bemerket enn i de vanlige teoritimene. Til tross for at jeg fikk alle mine sløydtimer i folkeskolen under krigen, da det kunne være vanskelig å skaffe skikkelige trematerialer, maling, lakk og andre hjelpemidler, sitter jeg igjen med gode minner fra skolesløyden min.

Friminuttene var ”oasene” i skolehverdagen.

Vanligvis lekte gutter og jenter hver for seg. Sommers tid var fotball, ball – og – ”vepp” – slåing populære lagleiker blant guttene, mens jentene foretrakk forskjellige sang – og danseleiker. Her vil jeg innskytte at når været var dårlig, lekte ofte jenter og gutter sammen inne i korridoren, og da hendte det bl.a. en jente og en gutt tok hverandre i hendene, og mens de andre sang: -”så reiser vi til byene og kjøper stas til piene” – så danset paret fram og tilbake i korridoren. Jeg tror nok at flere enn meg i perioder ønsket seg oftere regnværsdager.

I forlengelse av ”langfriminuttet” kunne lærer og lærerinne lede slåball, fotball, gymnastikk og idrettsøvelser, samt leiker som for eksempel ”Slå på ringen”, Tre mann i vind.” Alle elever som har hatt Overvik som lærer ved Lysklett skole, husker vel sikkert hvordan han alltid avsluttet linjegymnastikken. Nemlig ved å rope: ”Fyrste mann i utgar’n!” Og stort sett samtidig kastet hele elevgruppen seg mot nettinggjerdet. At de nedstøpte jernstolpene gjennom mange år klarte å motstå disse påkjenningene, noe de faktisk gjorde, må nesten kalles et under. Men selve nettingen bulte etter hvert kraftig ut. Ved lærerstyrte lagkonkurranser ble det oftest valgt parti, men llers var det vanlig – iallfall i min skoletid – å spare tid ved å ha faste lag, og da var det øverbygda mot innerbygda eller nerbygda. Grensen var nok den samme som det tidligere skillet mellom Rønningen – og Sletten skolekrets, som gikk sånn omtrent ved Aune.

Om vinteren ble det lange friminuttet benyttet bl.a. til å renne på spark. Vangsmobakken lå jo nært skolen og ble benyttet av våghalsene, mens hovedveien ned mot Ulseth hadde mer ufarlige hellinger. I krigsårene var det praktisk talt ingen bilkjøring utenom en sjelden buss, og veiene ble vel aldri gruset. Jeg husker spesielt godt en godværsdag med fantastisk sparkføre at storparten av klassen ikke snudde om ved Ulseth, men rente Amundsdalen ned – helt til Kambrua. Hele 4. timen – og kanskje vel så det – gikk med før vi noe beskjemmet møtte opp i klasseværelset til en meget bisk lærer. Vi måtte ”sitte igjen” den dagen, men jeg syntes turen var vel verdt straffen – særlig fordi jeg hadde kjørt ei jente på sparken.

Når det var skikkelig kramsnø utspant det seg mang en nådeløs snøballkrig i friminuttene, og nå var det alltid øverbygda og nerbygda som krignet mot hverandre. Da hendte det seg at jentene var med og laget snøballer. At de kunne være vel så ”blodtørstige” som gutter, husker jeg i alle fall ett tilfelle av. En gutt ble truffet av en snøball som rev en flenge i øret hans. I ettertid fortalte ei jente i ”ammunisjonsfabrikken” at hun hadde puttet en stein i snøballen. Heldigvis var ikke skaden alvorlig.

Hver vinter ble det arrangert skoleskirenn der de tre skolekretsene i bygda konkurrerte mot hverandre. Øvelsene var hopp og langrenn for guttene, mens jenteøvelsen – i alle fall i begynnelsen – ble kalt "bakkerenn". En tidlig form for utforrenn, kan en kanskje si. Vi v/Lysklett skole hadde Ørhaugen som treningsbakke, og den ble flittig benyttet særlig i ukene før konkurransedagen. Lærer Overvik viste stor forståelse i denne perioden når vi bad om utvidede friminutt for å trene. Ikke sjelden var han selv til stede i bakken og fulgte hoppingen med råd og kritikk. – I tillegg til individuell premiering konkurrerte de tre folkeskolene i Klæbu, Lysklett-, Sjøen- og Tulluan skole, om vandreskjold av kobber. På disse skjoldene ble navnene på de beste deltakerne i de ulike øvelser inngravert, og den skolen som det året samlet oppnådde best resultat, kunne beholde skjoldet fram til neste års renn. Etter et visst antall år kunne så skjoldet vinnes til odel og eie. Dette ga skolen prestisje – ikke bare blant elevene – men i høy grad også blant lærerne.

Skolejulefesten på Lysklett skole ble holdt langt ut i januar. De første par ukene etter juleferien gikk med til å forberede programmet. Populære gjengangere var dramatisering av eventyrene "Fanten og kjerringa" og "Espen Askeladd som dro til kongsgården for å fri til prinsessa" – og dessuten nyhetssending fra Lysklett skoles radio. Da det var få tilstelninger under krigen, var det stort oppmøte på disse festene, også av ungdom. Det var pyntet to juletrær – ett i hvert klasserom – og da var det vanlig at ringen rundt treet i stor- klasserommet utvidet seg til en sammenhengende ring gjennom materialrom, småklasserom, kjøkken, korridor og tilbake til utgangspunktet.

Lærere kan på ulike måter motivere elevene sine til større arbeidsinnsats. Overvik hadde "Selbu-boka" og opplesning fra den som et pedagogisk loddemiddel. Boka hette egentlig "Historier fra Selbu og Tydal", og den kom ut like før år 1900. I mine skoleår var den allerede brukt så lenge at den stort sett eksisterte i løssblad. (den kom ut i ny butgave ca. 1960, og den kan visst bl.a. kjøpes gjennom Selbu-og Tydal historielag). Den inne-

holder fortellinger om bl.a. historiske kraftkarer og originaler i dalføret, og var vel ikke direkte beregnet på barn. Kanskje nettopp derfor ble historiene så populære blant elevene. Men læreren hadde vært meget nøye med å stryke over ufine ord og kraftsalver i teksten. Det hadde vi ved lurkikking i kateterskuffa skaffet oss rede på.

Min avslutning av folkeskolen falt sammen med den fantastiske fredsvåren 1945, da hele befolkningen, både barn og voksne, gikk i en lykkerus. En av de aller siste skoledagene ba Overvik oss i 4. klasse bære alle propagandaskrifter og direktiv fra nazitiden ut til bålplassen i haven, og her ble det foretatt en regelrett "autodafe" (høytidelig brenning av forbudte skrifter). Nå ble også det bokskapet åpnet som er nevnt tidligere i artikkelen, og bl.a. jeg ble bedt om å bære bøker derfra til bålet. Ei av bøkene med tittelen "HASKO" skrevet av Martin Luserke hadde et omslag som virkelig appellerte til ungdomsfantasi min: I forgrunnen en viking med gult, krøllet hår og sverd i hånd, og i bakgrunnen hav med krigsskip fra Tordenskjold-tiden. – Jeg sitter i skrivende stund med boka foran meg. Nei, - jeg klarte rett og slett ikke å kaste boka på bålet, men tok den med meg under jakken. Den ga meg imidlertid ikke den opplevelsen jeg hadde håpet. Visstnok tre ganger ble boka påbegynt, men jeg kom ikke lenger enn et par kapitler av ei bok på vel 350 sider. Jeg vil heller ikke utelukke at vond samvittighet på grunn av måten jeg skaffet meg den på, kan være en årsak.

Jeg vil avslutte dette tilbakeblikket fra folkeskoletiden min med et par minner fra krigstiden.

Episode 1.

Fra Nasjonal Samling- eneste lovlige partiet under krigen – fikk skole sendt mange propagandaplakater som skulle slås opp på skolen. Det ble stiftet opp to stykker i korridoren – på den ene figurerte føreren for partiet, Vidkun Quisling, og den hang helt opp ved taklisten. – En dag kastet en av elevene en kniv midt i Quislings panne. Læreren fikk

ikke vite hvem kasteren var, og han ble vel mer redd for eventuelle følger enn sint. Han maktet ikke å komme opp selv for å fjerne kniven, og ingen elever tilbød seg å hjelpe. Overvik fikk nok hjelp fra noen voksne i grenda, for kniven var vekk neste dag, noe vi elever mislikte. Det var vel en rampestrek selv om elevene ikke mente det. Men samtidig var det et resultat av den irritasjonen vi elevene følte overfor dem som styrte landet den gang.

Episode 2.

Trondheim kommune fikk i en periode, sannsynligvis vinteren 43 – 44, oppbevare et stort forråd klippfisk i sløydsalen.

En morgen var det stor oppstandelse som møtte

oss da vi kom til skolen. Vi skjønnte ikke grunnen, men etter hvert ble det avhør av alle guttene i stor-skolen. En om gangen ble vi kalt inn til en meget bisk lærer, og til meg stilte han følgende spørsmål: "Vet du Bjørn, kem som ha pissa på kleppfischen?" Det var lett å svare nei, for det var helt nytt for meg. Synderne, 3 – 4 stk., ble nok tatt, men det gikk for seg i det stille. Personlig fikk jeg aldri vite hvem det var, om de fikk straff, og i så fall hvilken? Men de hadde trodd at klippfischen var tyskernes, og det måtte da være formildende omstendigheter. Flere år senere ble episoden brakt på bane ved et kaffebord hos Overvik der jeg også var til stede. Overvik lo godt da han fortalte at ene synderen hadde kommet med følgende tilståelse: "Jau, æ pissa æ å, men itj så my om de ainneran."

Takk for kulturprisen!

En ydmyk takk til Kulturetaten og andre som bidro til denne hedersbevisningen. Dette var mer enn hva verken jeg eller Husmanden i Sjøbygden hadde gjort oss fortjent av!

Til alle sambygdinge som har vist oppmerksomhet i den forbindelse: Tusen, tusen takk!

Sjøbygda i oktober, Ingebjørg Forsberg

Notis fra Adresseavisa 10. januar 1995.

I dag for 225 år siden

Frøs ihjel

Fredag for Juul, af Kuld-
des Strængthed ihjelfrøs
tvende i Sælboe, nemlig
Fader og Søn, samt en
stor Deel andre fik Skade
i Ansigterne og paa Hæn-
derne. Strax efter Julen,
ligeledes af Kuld om-
komme tvende, nemlig en
Mand fra Klæboe og en
anden fra Innherredet.

Historiebladets oppgave er å formidle glimt fra eldre tider

Vi i redaksjonen er derfor avhenging av tips og stoff fra leserene.
Har du gamle brev liggende på kistebunnen, dokumenter som kan være av
interesse eller fortellinger om levevilkår og livsformer i eldre tider,
så ta kontakt med noen av oss i redaksjonen.

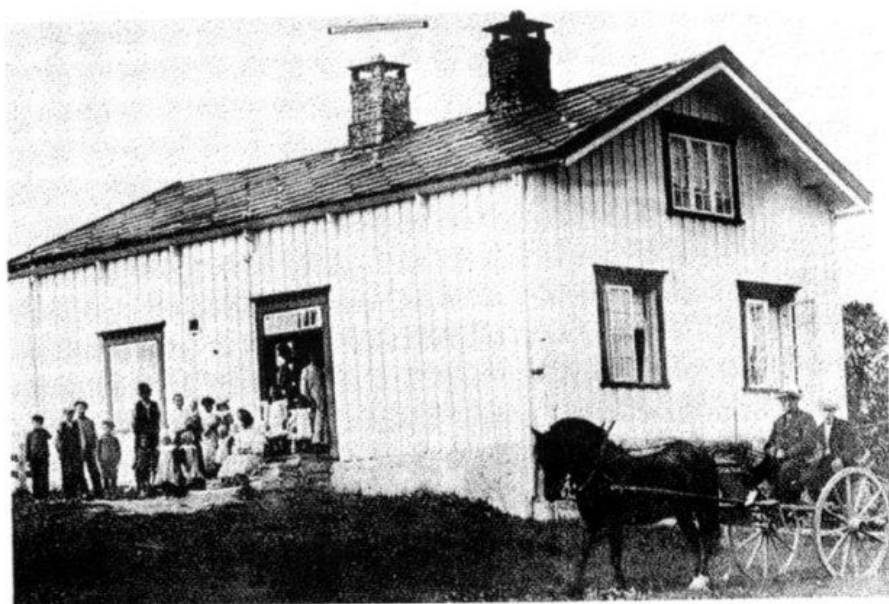
Historiebladets oppgave er å formidle glimt fra eldre tider

Vi i redaksjonen er derfor avhenging av tips og stoff fra leserene.
Har du gamle brev liggende på kistebunnen, dokumenter som kan være av
interesse eller fortellinger om levevilkår og livsformer i eldre tider,
så ta kontakt med noen av oss i redaksjonen.

Minner fra Rønningen skole

Av Per Ulseth

At tidene forandres og vi med dem, det er vel noe vi alle får merke jo eldre en blir. Utviklingen går sin gang og en kan vel noen ganger lure på om alt er til beste for menneskeheten. Mange mener at det sikreste tegnet på en begynnende senilitet, er når du får lyst til å skrive eller fortelle om ting som ligger langt tilbake i tid. Dette er selvsagt bare tull. Snarere er det vel et tegn på fortsatt full vitalitet?

Her ser vi Rønningen skole slik den så ut i 1912. Kjørkarene er fra v.: Ole Bromstad og Ole Overvik.

Jeg begynte min skolegang høsten 1929, som elev ved Rønningen skole i Klæbu. Klasserommet var lillesalen i Rønningen bedehus. Rønningen skole ble bygget rundt 1870, men her var bare ett klasserom, og skolen var tredelt, slik at bedehuset som lå like ved måtte tas i bruk som klasserom for den såkalte småskolen. For å komme til klasserommet måtte vi gå gjennom kjøkkenet, hvor det sto ei bøtte vann med ei øse i på en krakk, i tilfelle noen skulle bli tørst. Huset hadde ikke innlagt vann. Jeg er ikke sikker på om det ble skiftet vann i bøtta hver dag.

Bedehuset ble for mange år siden flyttet til ei tomt ved Storugla og takket være noen entusiaster både utvidet og renovert. Huset har fått navnet "Salem" og kan vel i dag sees på som et praktfullt

samlingssted først og fremst for åsabyggene.

Jeg gikk sju år på Rønningen skole, og ett år på Lysklett, og hadde i løpet av de årene bare to lærere å forholde meg til. Det var Gunnar Overvik, og hans datter Kjellrun Overvik. Jeg tror det var en uskreven lov den gangen at det alltid var kvinnelig lærer i den såkalte småskolen, mens det fra tredje skoleår og oppover var "lærer'n" eller det vi kalte "skulin" som hadde kommandoen.

Her i Klæbu var det den gangen så vidt jeg husker fire skolekretser, helt fram til kretsreguleringa i 1936. Det var Sjøen, Forseth, Sletten og Rønningen. Når det gjaldt elevtallet var det store variasjoner fra det ene året til det andre, noe antall konfirmanter var et bevis på. Det ene året kunne det være 8-10, neste 20-25. Alle ble konfirmert i kirka. Såkalt borgerlig konfirmasjon var ennå ikke oppfunnet.

Skoleveien

Jeg er både født og oppvokst på det som til vanlig ble kalt "Sainna". Det er der Klæbu golfklubb holder til i dag. Jeg hadde to veimuligheter til skolen. Jeg kunne gå gammelveien over mot Sellesbakken og videre mot Rønningen, eller nyveien ned Amundsdalen og over Amundsbekken, og en kjerrevei opp Skogtrøbakkan til Rønningen.

Sistnevnte alternativ ble som oftest brukt, og da alltid i følge med min beste kamerat fra hele skoletida; Reidar Forseth fra nabogården, som ble kalt "Lia". Vi var skolekamerater i alle år, og konkurrerte beinhardt såvel i skolestua som i skibakken. Jeg vil berømme min gode venn for en spesiell ting: Han ga aldri opp før han nådde det målet han hadde satt seg.

Det mest prestisjefylte faget på skolen den gangen var som jeg husker det regning (matematikk). Avgangseksamen gikk over to dager. Én dag med norsk (stil og diktat), og én med regneoppgaver. Så vidt jeg husker det kom Reidar og jeg ganske likt ut.

Store begivenheter

En av de helt store begivenhetene var årets skirenn. Her ble det konkurrert i både hopp og langrenn. Kretsens eminente hoppbakke var "Ørhaugen", mens langrennet ofte ble arrangert ved skolen på Rønningen. Ørhaugen, som ligger like før du kommer til golfbanen, når du kjører mot byen, på andre siden av veien, er helt gjenvokst i dag, og minner lite om en hoppbakke. For å nevne noen av favorittene fra den gangen, så husker jeg Georg Hukkelås som en fryktet konkurrent i hoppbakken, mens Bernt Rønningen kunne være en harding i langrennsløypa.

Jentene konkurrerte i såkalt bakkerenn. De konkurrerte om hvem som kunne stå finest ned en lang og mer eller mindre bratt bakke.

Georg Hukkelås var en ener på mange områder, også i friidrett – særlig i lengde. Her ble han kretsmester tre ganger, med en bestenotering på 6, 80 meter, mens han ble kretsmester to ganger på 200 meter med tiden 23,7. Han hadde for øvrig personlig rekord på 100 meter på 11,2.

Juletreffesten

En annen stor begivenhet var den årlige juletreffesten, som ble arrangert på bedehuset en gang langt ut i det nye året. Her var det alltid elevene som underholdt. Det kunne være opplesning, en eller annen form for teater, eller noe ganske annet. Det manglet i alle fall ikke på applaus fra en tallrik forsamling. Jeg tror praktisk talt alle i grennda møtte opp. Alle sammen gikk rundt juletreet,

både små og store kunne de fleste julesangene uten å se i noe teksthefte. Og her var det om å gjøre å synge høyt! Servering av kokt sjokolade og kaker var obligatorisk.

Turer

En gang iblant ble det også arrangert litt lengre turer, som oftest i fellesskap med de andre skolene i bygda. Jeg minnes her en tur til Brekstad på Ørlandet, men hvilken båt vi reiste med skal være usagt. Jeg mener også at vi den gangen hadde omvisning på Austråtborgen. Jeg husker også en busstur til Oppdal. Her var det to busser som kjørte, og min far – som for øvrig var den første sjåføren på Klæburuta – kjørte den ene av dem. Hvor mange av elevene som var med, kan jeg ikke huske, men det er i dag litt bittert å tenke på hvorfor ikke alle var med, da dette sikkert kostet noen kroner som vi selv måtte betale. På dette området er det i alle fall blitt bedre med tiden, heldigvis.

Håndarbeid

Det siste som foregikk før sommerferien var såkalt håndarbeid. Her var det for guttene undervisning i tresløyd, mens det for jentene var strikking og syng som var det vesentlige. På Rønningen skole var det ingen spesielle håndarbeidsrom, så her ble alle pultene kastet ut, og inn med høvelbenker. Sløyd lærer var samme Overvik. De første oppgavene var som oftest å smi såkalte blomsterpinner, men det ble etter hvert snakk om mer avanserte ting, som spekefjoler, hyller og små bord i forskjellige varianter. Min siste oppgave på sløyden var å lage et nattbord. Til tross for beste karakter i håndarbeid dette året, kunne jeg aldri tenke meg å ha det stående på mitt soverom.

Beliggenheten

Mange vil nok i dag mene det måtte være galskap å bygge skole på et sted som Rønningen. Men med tanke på datiden, var nok dette den mest sentrale plassen i nordre del av bygda. Hovedveien fra Trondheim kom over Bratsberg, opp Amundsbakken, forbi Rønningen, Sellesbakken, over til Ulseth og videre til Lysklett,

Aune og Sletten (Strøket). Her var sideveier til Uglagårdene, Stavlund og Bostad på den ene siden, mens du hadde Nordset, Fjærem, Krokum og Osen på den andre siden. Dette var i grove trekk den delen av bygda som omfattet Rønningen skolekrets.

Lærerne

Gunnar Overvik begynte som nyutdannet lærer ved Rønningen skole i 1903. Han avslutet sin lærergjerning ved Lysklett skole i 1952, etter 49 års sammenhengende tjeneste i den samme skolekretsen. Han var en avholdt person i bygda, blant annet som medlem av herredstyret (kommunestyret) i flere perioder, i tillegg til mange andre tillitsverv.

Han var var i alle fall i minst ett tilfelle lærer for tre generasjoner i samme familie, så en kan trygt si at han satte sitt preg på bygdas befolkning i både én og to generasjoner.

Hans datter Kjellrun begynte sin lærergjerning ved Rønningen skole i 1929, og fortsatte ved Lysklett skole i 1936. Hun avsluttet ved Nidarvoll skole ved oppnådd aldersgrense. Hun hadde også mange tillitsverv i bygda, og var spesielt engasjert i sanitetsforeningen, og var til slutt mange år kasserer i Klæbu pensjonistforening.

Dette er i grove trekk noen minner fra Rønningen skole og miljøet fra nordre del av bygda slik jeg husker det fra mine barne- og ungdomsår.

"Læsebog for Folkeskolen og Folkehjemmet, - Andet skoletrin(1874)"

Konen med Æggene

Der var en Kone paa Landet,
hun havde en Høne blandt andet;
nu, - lægge Æg er Hønenes Fag,
og denne gav et hver eneste Dag;
det var et Par Snese til sammen talt!
se, dette fandt Konen ikke saa galt.
Hun dem forsigtig i Kurven fik,
tog den paa Hovedet og gik.
Til Staden styred hun sin Gang;
men hun var ene og Vejen lang,
skjønt hun gik til af alle Kræfter.
Nu tænkte hun over og regned efter,
hvor godt hun fik sine Æg betalt,
og det var jo heller ikke saa galt.
"Ja visst!" –saaledes hun gaar og taler, -
"for disse faar jeg en hel Rigsdaler;
for den vil jeg købe to Høns; lad se:
med den derhjemme har jeg da tre.
Hver lægger Æg, og om ikke længe
kan jeg handle igjen og komme til Penge.
Jeg kjøber tre Høns til de tre, jeg ha'r;
se, det bliver seks! deres Æg jeg ta'r;
jeg sælger en Halvpart; den anden Rest

skal ruges til Kyllinger, det er bedst;
jeg faar da en en Hønsegaard, tænk dig bare!
og den tager til; det er holden Vare!
en Del lægger Æg, en Del ruger ud,
den Handel koster ej Hovedbrud.
Jeg kjøber to Gjæs og et lidet Faar,
og bedre og bedre Handelen gaar
med Æg og med Høns og med Fjær og med Uld;
tilsidst faar jeg Pengeposen fuld!
Jeg kjøber en Gris, jeg kjøber en Ko;
hvo ved, maaske jeg kan købe to!
Se, det giver af sig, og efter et Aar
har jeg Hus og Folk og Kjør og Faar.
Saa kommer en Frier ind i min Stue,
han kysser min Haand, og jeg bliver Frue,
for han har en Gaard, som er større end min;
jeg bliver saa fornem, saa stolt og saa fin;
jeg taaler ikke den mindste Snakken,
jo, jeg skal vide at knejse med Nakken!"
- Og ret som hun sagde det, gjorde hun saa; -
Klask! – Æggene der paa Jorden laa.
Med dem den hele Lyksalighed faldt,
og det var i Grunden slet ikke saa galt.

Historisk og botanisk vandring ved Selbusjøen

Av Claus Nielsen

I regi av "Byen, bygden og kunnskapen" ved Bjørn Sæther og "Klæbu historielag" ved Ingebjørg Forsberg, - dro en tropp på rundt 35 glade vandrere ut på kveldstur.

Det var blitt 31. mai, og på vei fra Bjørkliå til Nesset ble ulike vår-og forsommerplanter fremvist og omtalt. Det er alltid interessant å høre om de gamle folkemedisinske erfaringer og forestillinger omkring bruk av medisinske planter.

Den fraflyttede gården Nesset er nå i ferd med å erobres av skog, men på de åpne flatene er det et stort artsmangfold, og en hareunge på størrelse med en liten hermelinkanin ble avbrutt i kveldsmåltidet inne i blomsterenga.

Tidligere tiders slit på de avsidesliggende, vegløse gårdene ble levende beskrevet av Ingebjørg. Ved stedsskiltet "Kongsliene" kunne vi se bebyggelsen inne ved Dragsten. Mellom disse stedene, og fra Selbu og frem til Teigen, Ståggån, Hesttrø, og til og fra Nidaros, var det ned gjennom århundrene stor handelstrafikk.

Kongsliene har fått navn etter kong Sverre og hans birkebeinere, som i en svunnen tid overnattet der. Det var neppe blomster og hareunger de karene så etter på sin vandring. Men kanskje delte de interessen for graut med oss moderne turfolk? I følge Ingebjørg er stedsnavnet Teigen nevnt i Sverres saga.

I alle fall ble vår lille kveldstur avrundet med byggmelsgraut og spekemat på Teigen bygdemuseum, - og det smakte godt. Pizzaen har ikke falt i smak etter 31. mai!

Neste år får vi kanskje fortånnågraut? Hva er nå det? Kanskje får du vite det våren 2007, - men da må du i det minste komme til Teigen bygdemuseum i Klæbu.

Potetkrise

Av Edvin Grendstadbakk

Dette er en liten historie som ble meg fortalt av min bestefar Andreas Grendstadbakk, født i 1892. I årene 1920 – 21 forpaktet han gården Teigen, (nå Klæbu bygdemuseum) der han bodde med sin familie. Alle som har besøkt Teigen har sett den spesielle jordkjelleren som er der, og det er denne som er midtpunktet i historien.

Senhøstes 1920 var potetene kommet vel i hus i jordkjelleren, og det var kommet et tynt lag med nysnø om kvelden. Andreas er på tur hjem over Ståggån fra et møte borti kommunehuset, og på vei

ned mot Teigen oppdager han nye fotspor som går bort til jordkjelleren, men ikke tilbake igjen. Han skjønner fort at det er noen som er på besøk inne i kjelleren, da kroken på døra ikke er på. Han går bort til døra og setter på kroken, og går så og legger seg.

Tidlig neste dag når han skal på arbeid går han bort til kjelleren og åpner døra, og ut kommer det en slukøret person med en tom strisekk under armen. Personen bar preg av lite søvn og hustrig nattlosji, og vedkommende var like potetlens som før.

Historiebladets oppgave er å formidle glimt fra eldre tider

Vi i redaksjonen er derfor avhenging av tips og stoff fra leserene.
Har du gamle brev liggende på kistebunnen, dokumenter som kan være av
interesse eller fortellinger om levevilkår og livsformer i eldre tider,
så ta kontakt med noen av oss i redaksjonen.

Da fauell-innflænsa slo te på Mássåhauga

Av Husmanden i Sjøbygden

Her 'pi Sjøbygden ha vi snart brukt opp gammelåret, så rættno e vi igång med e nytt. Og lik æns e det vel ti resten tå bygden og. For det e vel næppe nåinn, kortje ni' blankbygden eill på børttersia ælven som ha tokkt at det her "null-sex-året" ha verre nå å spårrå på. For ha det itj verre fauell-innflæns så ha det verre nå slag dæm kaille E-Coli-bakteria som dæm ha skræmt opp folk med. Det sist va nå svineri som engkvainn ha blainna ti pørta og anna kjøttmat så at 'n reint kuinn stryk med tå det.

Det va my likar før. Da fainntes det ailler nå' slekt som bakteria. Det e nå' slag som e oppfinne i seinar ti'n. Og det gjekk vel an vesst dæm itj va så små at dæm e omole å sjå med blotte auåm. Aillfaill uta brillå. Og du gjær itj tru at det der-rainn kjæm ein og ein, såpass at du kainn kvett dæ med dæm ætte kvart. Nei, dæm kjæm på hop-vis og hive sæ over folk, sei dæm borti blaåm. Husmanden ha itj torssa gjørrå sæ te kortje blod-pørs eill hakkmat så langt som året ha verre. Det ha gått mæst på graut og tjukkmjølkk på Mássåhauga. Og så lyt 'n vårrå påpassele med reinsle-heiten. Dæffor e Husmanden nøye med å sleik tå matskje og kniva og tørk dæm skikkele på skinnboksa inna dæm bli lagt tebakkers ni bords-skoffa.

No va det itj bærre elendigheita i året som va. På Mássåhauga vart det overlag med pottet. Deinn vart sætt tile, og sea va 'n så fløt at n' mått hyp-pas allerede te pinsti. På Mássåhauga plå det bli mæst småpottet, og det vart det i år og. Men ætte som det vaks så gæli i sommer, så vart deinn stør einn storpottet! Og nå' slekt ha vel næppe heint her i bygden før.

Men gras vart det heill kleint med. Det e for skrinnt på rabbåm her. I år vart d'itj mer einn tri

høylass og resten blomster. Så åt vintra lyt det hægdas ti a Dagros.

Men tru du itj at fauell-innflænsa slo te på Mássåhauga! Det byinntes med at Husmanden møddes med å låsså avisa. Bokstavainn vart bærre minner og minner ætte kvart. Og det der kom sæ tå at dæm spårrå så på trøkksværta. Men da det vart så gæli at Husmanden bærre såg overskrefta vart 'n nødd te å færrå nedpå Adræssa å prober og snakk terættes 'n Flikke. Men tru du det hjæltt? Vadde' så lekt? 'N Flikke ment at det va nå' gæli med auåm åt folk som itj såg å låsså. Dæffor bar det nedåt doktera dan ætte.

På snakk om det; dæm tå dåkk som ha verre nep-på lægesentret ha vel sjett at det plå sett ei førtj inni e glasskap uti ganga der? Ho som tæ betalt tå folk. Dinnder dan satt a der som vanle. Det va my folk som sto der og villa inn åt doktera, og da Husmanden probert å kom sæ inn åt 'åm Torske, ropa førtja frå glasskapet; "De må vær så snill å still Dere lengst bak i køen, De!"

".....lengst bak i køen...." Men der sto det da allerede ein! Eill mennt førtja at Husmanden skuill gå dit og skomp te'sies hainn å ta plassen hass? Tuillfakte! Nei, son bær sæ itj ein hederle sjøbygg åt.

Dæffor strauk Husmanden beint forbi aill i hop og gjekk inn át doktera uta á sjá sæ te sies.

Da 'n Torske ha fátta undersøkt Husmanden så forsto 'n strakst koffor det va vanskele á lássá avisa. Men det va itj skylla hass Flikke, ment 'n. Nei, det kom sæ tá ei kleinhjet som 'n kaillt for "grá stær," - og så skreiv 'n ut ná dráppáa frá abboteket.

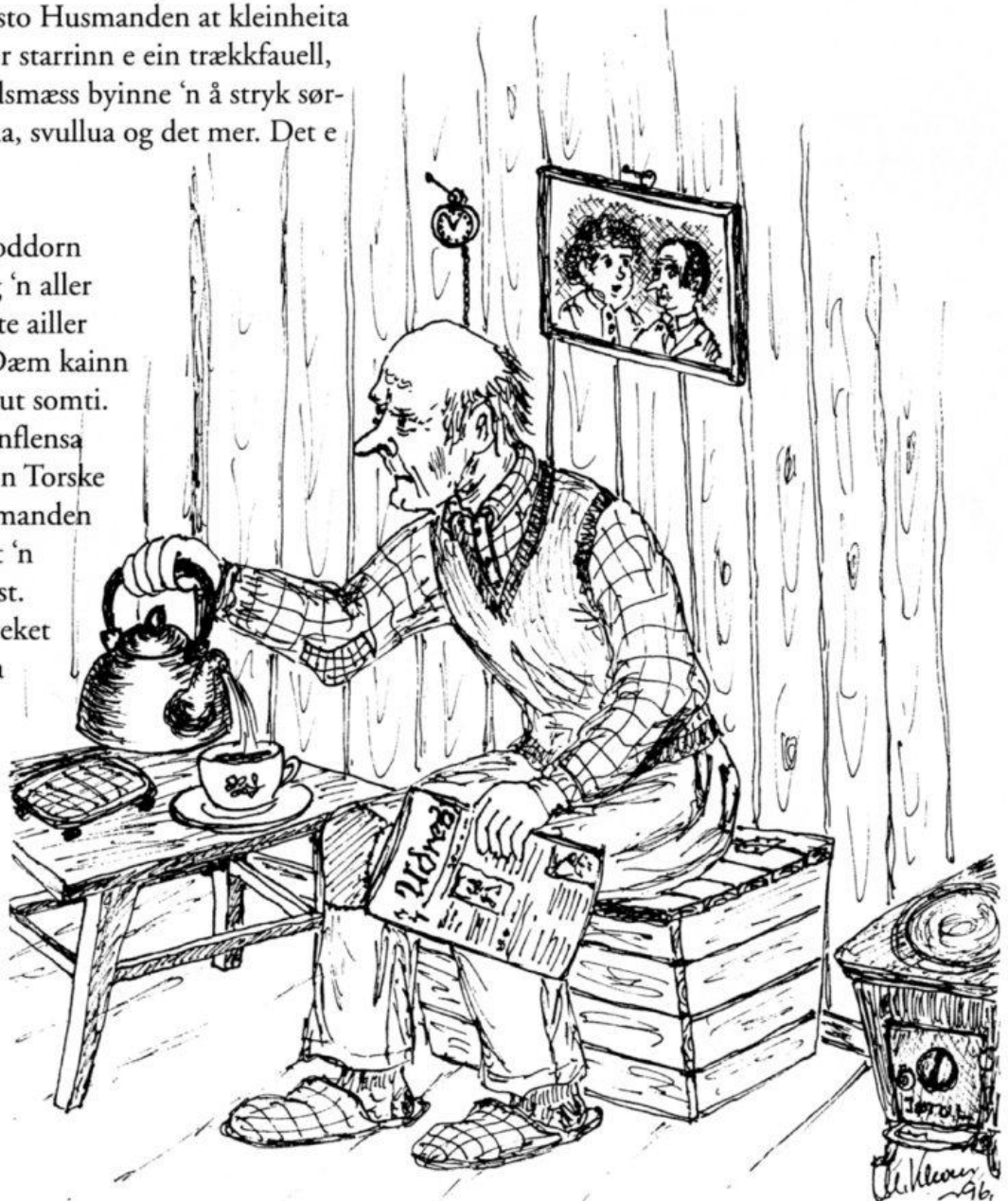
Men Husmanden va itj dommar einn at 'n lokta lointa strakst. For "grá stær" kunn itj várrá ná ainna einn ein variant tá dinn der fauell-innflænsa. For det byfólket kaille for "stær" e næmle det sammá som vi gammelklæbygge kaille "starrinn." Men ættesom det her va i slutten pá Hoinndággám så forsto Husmanden at kleinheita villa bli kortvarig. For starrinn e ein trækkfauell, og allerede te Mekkelsmæss byinne 'n á stryk sør- over i lag med rennela, svullua og det mer. Det e lik æns kvart ár det.

Men skjóra, kráka, toddorn og ainner sorta trøng 'n aller frøkt for. Dæm smette ailler fólk med innflæns. Dæm kainn bærrer hørnas lite háa ut somti. Så dinn der fauell-innflænsa - ell "grá stær" som 'n Torske kaillt det, ha itj Husmanden ofra ein tanke ætte at 'n va ni blankbygden sist. Og itj va 'n pá abboteket og fekk sæ ti dráppáa át auám heill. Slekt tøv fær itj Husmannen á bássá bort pangsjon pá.

Men om itj Husmanden ha tænk't ná mer pá fauell-innflænsa, så ha 'n tænk't dessto mer pá førtja som sett ti glasskapet uti ganga hos doktera.

For kelles ha dæm grægd á fá inn a ti det der skapet? Luka e da itj mer einn ein fot brei. Og lik æns; kelles kjæm a sæ ut derrifrå?

Husmannen e itj tá dæm som lægg sæ borti ainna fólk, men det e for syndsamle vesst et så pennt kvinnfólk ska mátta bli settainn innstængt der uta at náinn bry sæ. Næste gång Husmanden fær ein raptus og lyt ne'át doktera, ska 'n jaggu ta á frág- gå ut 'ám Torske om det der.

Vinnerlykke for ca 85 år siden

Anna Devle (f. 1915) forteller

Saniteten hadde på den tiden fire basarer pr. år. Basarene ble holdt på Tulluan, Sletten, Sjøen og Rønningen. De eldste brødrene hennes, Sivert (f. 1904) og Trygve (f.1906) gikk av og til på basar. Jentene gikk aldri. Hvorfor er Anna usikker på, om det var fordi det var uvanlig at jenter gikk, eller fordi de ikke hadde penger. Da Anna var en 7 – 8 år gammel hadde brødrene vært på basar, på gamle Ljosheim, og tatt et lodd til henne. Et lodd kostet 10 øre den gangen. Akkurat dette loddet ble uttrukket og Anna vant et brodert forkle i lin. Det som var ekstra fint var at det var fru Riiser, prestefrua, som hadde brodert forkleet.

Noe så fint måtte gjemmes godt, og det gjorde Anna. I alle de år etterpå lå forkleet gjemt i kommodeskuffen. Det har aldri vært brukt, bare vist fram av og til. Dette forkleet har Klæbu Historielag nå fått, og publikum får se det på Teigen fra høsten 2006.

*Blomsterbutikken med
faglig dyktighet, personlig
service og godt humør!*

Velkommen til en hyggelig
og sikker blomsterhandel

 GK Flora
Blomster og Gaver

www.gkflora.no

Tlf. 72 83 05 05 - 7540 Klæbu

Tellugen Torvstrølag

Av Sissel Nordseth

På slutten av 90-åra ble det foretatt en opprydding på "mørkloftet" i Bromstadtrøa på Tulluan. Blant mye annet spennende fant Edith Svendsrud Hovind en gammel protokoll fra "Tellugen torvstrølag". Verken Edith eller undertegnede hadde hørt om dette før. Jeg spurte min mor, Marit Bromstad Olsen hva de brukte torvstrø til. Torvstrø ble brukt til å strø for kyrne på båsen. Det var renslig, billig og sugde til seg mye væske.

Det eneste kjennskap jeg har til torvstrø er det gamle "torvstrøhuset" som vi lekte ulovlig i da vi var små. Dette var et gammelt, gebrekkelig hus som sto på veien inn til Bromstadtrøa, rett før veien tok av til Eggen. I løpet av 60-åra datt huset mer og mer sammen og nå er det knapt tuftene igjen av det.

Etter å ha lest protokollen til Torvstrølaget, har vi fått greie på når huset ble bygd, hvorfor og av hvem. I protokollen står det på første side:

"I Jesu navn skal al vor gjerning skje"

Det første møtet er referert slik:

"Aar 1918 den 30 Januar var undertegnede samlet til møte for opprettelse av torvstrøfabrik på Tellugenmyren.

Anna Tellugen ga 20 maal myr fridt og yderligere 30 maal til en pris av kr. 25 – kroner fem og tyve pr. maal.

Aktiekapitalen sottes til kr. 2000- som fordeles paa følgende maate

Anna Tellugen 7 aktier, G. Bromstad 7 aktier, P. Tellugen 7, O. Bromstad 2 aktier, O. Høiaas 1, O. Storsve 1, O. Moen 7, A. Tellugen 7 aktier.

Hver aktie settes til kr. 50

Valgt til styre blev P. Tellugen, Ole Bromstad og Lars Brøttem.

Supleanter A. Tellugen og O. Moen. Lars Brøttem blev valgt til formand.

Aktierne skal være innbetalt 1 april 1918.

Møte hævet.

Anna Tellugen (med påholdt) P. Tellugen; O Bromstad; O. Moen; G. Bromstad; A. Tellugen; O. Storsve; Ole Høiaas "

I løpet av 1918 ble det avholdt 6 møter, hvorav et møte var generalforsamling. På generalforsamlingen ble det vedtatt lover for laget. § 1 lyder slik:"

Laget er et uansvarlig aktieselskap hvis formaal er tilvirkning av torvstrø for aksjonærenes behov til billigst mulig pris. Hver aktie er på kr. 50-"
Det fremgår videre av vedtektene at produksjonsomkostningen dekkes av salg av torvstrø som blir til overs. Aksjeeierne har forkjøpsrett til torvstrø utover sin andel, men til utsalgspris.

Flere aksjeeiere ble etter hvert tatt inn i laget for å forbedre aksjekapitalen. Det går fram av protokollen at det påhviler aksjeeierne mye arbeid. I tillegg til å skaffe tømmer og materiale til et torvstrøhus på 10 x 10 m, måtte myrene grøftes og torven stikkes. Eskel Høiaas ble leid inn for å sette opp 600 m hersjer til kr. 8- pr dag. Ole Høiaas påtok seg å sette opp torvstrøhuset for kr. 340-! Videre ble "opkasting og hesjing av 457 km³ torv satt ut til Andreas Grindstabakken for en pris av kr. 2 pr km³."

Torvstrølaget går tydeligvis bra, regnskapet går med overskudd helt fram til 1937. Da viser regnskapet et underskudd på kr. 134,25, Underskuddet øker for hvert år etter dette.. Det er protokollert møter helt fram til 1948. Etter det er det ingen referat før 1963, da Olav Svendsrud kaller inn til møte. Den 10.05.1963 ble "Tellugen torvstrølag" vedtatt nedlagt. Torvstrøhuset ble lagt ut til salg med oppslag på butikken til Eskil Bjørklímárk. Hvem som, om noen, kjøpte huset vites ikke. Auksjonert til høystbydende ble 1 stk. drivrem. Lars Forseth fikk tilslaget for kr. 25,-. 1 stk. torvknuser ble vedtatt solgt til Edvard Tellugen og Olav Svendsrud for kr 20,-. Tilstede på siste møtet var Edvard Tellugen, Anders Brå, Lars Forseth, Peder Tulluan, Olav Svendsrud og Ingar Trondseth.

Sandkjøring i Klæbu anno 1924

Lappen sandgrue.

Flere av disse var med og stiftet Tellugen Torvstrølag.

Fra venstre Ole Bromstad m/hest, Bernh. Handberg, Børsa, Ingebrikt Sjetne, Melhus, Eskild Hoiås med hest, Ole Storsve, Kristian ?, Ole Hoiås.

Årsmøte

Avholdes i Gamle Festsal kl. 19.00
onsdag 7. mars 2007.

Vel møtt!